

Laura Hast

KUNTOUTUSALAN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN TYÖELÄMÄN MUUTTUVIIN TARPEISIIN

ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden näkemyksiä osaamisen kehittämisestä opintojen aikana

KUNTOUTUSALAN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN TYÖELÄMÄN MUUTTUVIIN TARPEISIIN

ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden näkemyksiä osaamisen kehittämisestä opintojen aikana

Laura Hast
Opinnäytetyö
2021–2022
Kuntoutuksen erityisasiantuntija YAMK
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, Kuntoutuksen erityisasiantuntija

---

Tekijä: Laura Hast

Opinnäytetyön nimi: Kuntoutusalan osaamisen kehittäminen työelämän muuttuviin tarpeisiin

Työn ohjaajat: TtT, yliopettaja Heidi Ruotsalainen ja TtM, lehtori Marika Tuiskunen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2022

Sivumäärä: 63 + 1 liite

Tarve kuntoutusalan osaamisen kehittämiseksi on ilmeinen ja sosiaali- ja terveysalan muuttuviin osaamistarpeisiin tulee vastata alan koulutusta kehittämällä. ProKuntoutus-opintokokonaisuus toteutettiin vuosien 2019–2021 aikana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Koulutuksella pyrittiin vastaamaan kuntoutuksen osaajapulaan sekä sote-uudistuksen osaamistarpeisiin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, miten ylemmän korkeakoulutasoinen ProKuntoutus-opintokokonaisuus (30 op) on kehittänyt opiskelijoiden osaamista suhteessa työelämän kehittämistarpeisiin kuntoutusalalla. Opinnäytetyön tavoitteena oli saatujen tulosten pohjalta laatia kehittämissuhteita ProKuntoutus-koulutuskokonaisuuden edelleen kehittämiseksi. Lisäksi kehittämissuhteita voidaan hyödyntää myös laajemmin kuntoutusalan opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä.

Opinnäytetyön aineisto koostui ProKuntoutus-opiskelijoille (N=46) lähetetyn sähköisen kyselylomakkeen vastauksista, joita saatiin lopulta 14. Kyselylomakkeessa selvitettiin opiskelijoiden toiveita sekä näkemyksiä oman osaamisensa kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen myötä sekä osaamista tunnistaa ja puuttua työelämän kehittämistarpeisiin. Lisäksi kyselyssä selvitettiin opiskelijoiden urakehitystoiveita ja mahdollista työnkuvan muuttumista. Aineiston määrällisen osuuden analyysi toteutettiin Webropol Professional Statistics -analyysiohjelmalla ja aineiston laadullisessa osuudessa käytettiin sisällönanalyysiä.

Tulosten pohjalta muodostui kuntoutusalan laaja-alaisen osaamisen kehittämisen osa-alueet, jotka ovat 1) kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen ja 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen. Opiskelijat kokivat osaamisensa kehittyneen näillä kaikilla osa-alueilla sekä tunnistivat ja osin olivat pystyneet myös puuttumaan työelämän kehittämistarpeisiin. ProKuntoutus-opintojen myötä 50 % vastanneista kertoi työnkuvansa muuttuneen vastaamaan paremmin omia urakehitystoiveita ja 78,6 % vastanneista oli hakeutunut tai motivoitunut hakemaan tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tarve kuntoutusalan laajemman osaamisen kehittämiseksi nousee esille tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tuloksia ja kehittämissuhteita voidaan hyödyntää kuntoutusalan koulutuksen ja osaamisen kehittämiseksi.

Asiasanat: kuntoutus, kuntoutusosaaminen, osaaminen, osaamisen kehittäminen, täydennyskoulutus, urakehitys

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Master's Degree in Advanced Rehabilitation Specialist

---

Author: Laura Hast

Title of thesis: Development rehabilitation competence for the changing needs of working life

Supervisor(s): PhD, principal lecturer Heidi Ruotsalainen and MHS, senior lecturer Marika Tuiskunen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2022

Number of pages: 63 + 1 appendix

There is an obvious need for developing rehabilitation competence and it is important to match the needs of competence developing the education of rehabilitation. ProKuntoutus-studies "ProRehabilitation" (30 credits) is one of the development projects and it was implemented in 2019–2021. It was funded by the ministry of culture and education. ProKuntoutus-studies are master level studies (EQF7). The purpose of the thesis was to describe, how ProKuntoutus-studies have developed students' competencies with relation to the development needs of the rehabilitation field. The aim of the thesis was, based on the results, to identify suggestions for further developing ProKuntoutus-studies. The suggestions can also be utilized in the developing of teaching and education in rehabilitation field.

The survey was conducted as an inquiry for ProKuntoutus-students (N=46) and it was sent via email. The response rate was 30,4 % (n=14). The survey examined the students' expectations and experiences about the development of their competencies during ProKuntoutus-studies and students were asked the competencies to identify and address the development needs of working life. There were also examined students' expectations about their career development and possible changes in their career. The data consisted of quantitative and qualitative data and the data was analyzed by using Webropol Professional Statistics -program and content analysis.

Based on the results, the themes of comprehensive competencies development in the field of rehabilitation were consisted. These five themes were 1) theory and evidence-based knowledge of rehabilitation, and those understanding and application in working life, 2) strengthening of professional competence and expertise, 3) understanding and developing the person-centred service process in rehabilitation, 4) the current and future oriented understanding of the comprehensive rehabilitation field, and 5) the importance and development of networking and interprofessional cooperation. The students experienced that their competence had developed in all of these five themes. The students also identified and were able to address the development needs of working life. As a result of ProKuntoutus-studies, 50 % of the students, who answered, said that their job had changed to better meet their own career development expectations, and 78,6 % had applied for or were motivated to apply for a degree-leading education. The need to develop a wider competence in the field of rehabilitation emerges in this thesis. The results obtained and development suggestions can be utilized in the developing education and competencies in the field of rehabilitation.

Keywords: career development, competence, competence development, further education, know-how, rehabilitation, rehabilitation competence

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SUOMEN KUNTOUTUSJÄRJESTELMÄN KEHITTYMINEN	8
2.1	Kuntoutuksen määrittelyä ja kuntoutusta ohjaavia teorioita	8
2.2	Kuntoutusjärjestelmän kehityskulku Suomessa.....	9
2.3	Kuntoutuksen kehityssuuntia tulevaisuudessa	11
3	KUNTOUTUSOSAAMISEN EDISTÄMINEN.....	13
3.1	Osaamisen määrittely.....	13
3.2	Osaaminen suhteessa urakehitykseen.....	16
3.3	Kuntoutusalan osaaminen	17
3.4	Osaamisen kehittäminen ja vastaaminen kuntoutusalan tulevaisuuden tarpeisiin työelämässä	18
3.4.1	Kuntoutusalan koulutus ja sen kehittäminen	21
3.4.2	ProKuntoutus-opintokokonaisuus	24
4	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT ...	27
5	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT.....	28
5.1	Tutkimuksellisen kehittämistyön lähtökohdat.....	28
5.2	Aineiston keruu.....	28
5.3	Aineiston analysointi.....	29
6	TULOKSET.....	33
6.1	Taustatiedot.....	33
6.2	Opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen myötä	33
6.2.1	Millaista osaamista opiskelijat halusivat lähteä kehittämään ProKuntoutus-opintojen myötä?	33
6.2.2	Opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus- opintojen myötä.....	36
6.2.3	Millaista osaamista opiskelijat olisivat vielä kaivanneet lisää?	40
6.3	Työelämän kehittämistarpeiden tunnistaminen ja niihin puuttuminen.....	41
6.4	ProKuntoutus-opiskelijoiden urakehitys.....	44
6.5	Yhteenvedo tuloksista ja kehittämis ehdotukset kuntoutusalan koulutuksen kehittämiseksi.....	46

7	POHDINTA.....	47
7.1	Tulosten tarkastelu.....	47
7.2	Tutkimuksellisen kehittämistyön luotettavuus.....	51
7.3	Tutkimuksellisen kehittämistyön eettisyys.....	52
7.4	Tutkimuksellisen kehittämistyön arviointi.....	53
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	56
	LÄHTEET.....	57
	LIITTEET.....	64

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysalalla työelämä muuttuu koko ajan ja työntekijöiltä vaaditaan uusia taitoja. Ihmisten työ- ja toimintakyvyn tukemiseen tarvitaan uutta osaamista kaikilta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta. Moniammatillista yhteistyötä ja konsultointikykyä voidaan pitää olennaisina kuntoutusalan ammattilaisten osaamisena ja kuntoutusalan ammattilaisten arvio ihmisen työ- ja toimintakyvystä tulee perustua Maailman terveysjärjestö WHO:n laatimaan kansainvälisen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitukseen (ICF) käyttäen kansallisesti sovittuja työ- ja toimintakyvyn arviointimenetelmiä. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88.) Suomessa kuntoutusalan osaamista ja asiantuntijuutta tulisi vahvistaa erityisesti ammatillisen ja työelämäkuntoutuksen, kuntoutuksen suunnittelun ja ohjauksen, ikääntyneiden kuntoutuksen sekä kuntoutuskäytäntöjen monialaisen kehittämisen alueilla (Järvikoski 2013, 78–79). Uuden osaamisen kehittämisessä koulutus sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta ovat merkittävässä roolissa, sillä kuntoutuksen tulee perustua vaikuttaviin ja tutkittuihin menetelmiin. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88).

Kuntoutuksen alan koulutus ja tutkimus ovat murroksessa ja koulutuksen kehittämiseksi työskennellään parasta aikaa. Kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelmassa todetaan, että kuntoutusosaamista tulee kehittää ja laajentaa tulevaisuudessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020). Kuntoutuksen tutkimus Suomessa on ollut hajallaan ja kuntoutuksella ei ole valtakunnallista strategista tutkimus- ja kehittämisohjelmaa: aiemmat ratkaisut ja suunnitelmat eivät ole taanneet kuntoutuksen poikkitieteellisen tiede- ja teoriaperustan vahvistamista (Järvikoski 2013, 79). Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntoutuksen uudistamiskomitea (2017) esitti, että kuntoutusalan koulutusta ja tutkimusta tulee kehittää yhteistyössä ammattikorkeakoulujen, yliopistojen, tutkimusorganisaatioiden sekä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Kuntoutuksen tutkimukseen tulee panostaa enemmän kuntoutusalan kehittämiseksi, vaikuttavuuden parantamiseksi sekä kuntoutusalan koulutuksen tutkimusperustaisuuden varmistamiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 89). Myös kuntoutuksen koulutuksesta tulee saada tutkimustietoa.

Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi perustettiin Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi, joka aloitti työnsä maaliskuussa 2021. Tavoitteena on pohtia laaja-alaisesti koko kuntoutuksen tutkimus- ja koulutuskentän kehittämistä sekä kuntoutuksen tulevaisuuden tarpeita. Foorumin tehtävänä on edistää koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyötä, sel-

keyttää rooleja ja arvioida alan osaamistarpeita. (Laine 2021, 21–22; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.) Sosiaali- ja terveydenhuollon muuttuviin osaamistarpeisiin vastaaminen on elämänmittainen prosessi ja se näyttäytyy jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien edistämisenä työelämässä toimiville ammattilaisille sekä osaamisen kehittämisenä elämän ja työuran eri vaiheissa (Laantera & Saunders 2020).

Kuntoutuksen uudistamiskomitea pitää tärkeänä, että ammattikorkeakoulut ja yliopistot suunnittelevat yhteisiä sisältöjä kuntoutuksen perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksiin. Yhteistyössä korkeakoulujen on tärkeää mahdollistaa kuntoutusalan monitieteisen osaamisverkoston rakentuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 77–78.) Tästä esimerkkinä on Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yhteistyössä muodostama kuntoutusalan osaamiskeskitymä, jonka tarkoituksena on kehittää kuntoutusalan koulutusta ja tutkimusta yhteistyössä yliopistojen, tutkimusorganisaatioiden sekä toisen asteen kanssa. Työ on näyttäytynyt tässä vaiheessa lähinnä korkeakoulujen välisenä yhteistyönä, jolloin laajempi, valtakunnallinen näkemys alan koulutuksen kehittämiseen on jäänyt puuttumaan (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 89–90). Tulevaisuuden kuntoutuksen koulutus, pääosin aikuiskoulutuksessa, itseohjautuvia periaatteita noudattaen, voisi tuoda mahdollisuuden toimijälähtöiseen yhteisöjen ja yksilöiden kuntoutuksen osaamiseen. (Piirainen & Sjögren 2016, 129.)

Kolmen korkeakoulun yhteistyössä toteutettu monialainen ja asiakaslähtöinen kuntoutuksen palvelukokonaisuus, ProKuntoutus-opintokokonaisuus (30 op) on tarjonnut ylemmän korkeakoulutason (EQF 7) opintoja eri kuntoutusalan ammattilaisille mahdollistaen kouluttautumisen ja osaamisen syventämisen kuntoutuksen alalla. Opintokokonaisuudella pyritään vastaamaan kuntoutuksen osaajapulaan sekä sote-uudistuksen osaamistarpeisiin järjestämällä opinnot täydennyskoulutuksella sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. (Oulun yliopisto 2019). Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla, miten ProKuntoutus-opintokokonaisuus on kehittänyt opiskelijoiden osaamista suhteessa työelämän kehittämisen tarpeisiin kuntoutusalalla. Aihe on ajankohtainen, sillä jotta kuntoutuksen ylemmän korkeakoulutason opintoja jatkossakin tarjottaisiin, tarvitaan myös näyttöä opintojen vaikuttavuudesta työelämän kehittämistarpeisiin tässä muutoksen maailmassa.

2 SUOMEN KUNTOUTUSJÄRJESTELMÄN KEHITTYMINEN

2.1 Kuntoutuksen määrittelyä ja kuntoutusta ohjaavia teorioita

Kuntoutuksen avulla pyritään ehkäisemään ja kompensoimaan sairauksiin, vammoihin ja sosiaaliseseen syrjäytymiseen liittyviä haasteita sekä tukemaan ihmisten ja väestöryhmien voimavaroja ja hyvinvointia arkielämässä sekä erityisesti elämän eri siirtymävaiheissa. Kuntoutuksen perimmäisenä tarkoituksena on tavoitteellinen ja suunnitelmallinen toiminta, jossa saadaan aikaan pysyvä, myönteinen muutos yksilön ja ympäristön välisessä suhteessa, yksilön elämäntilanne huomioiden (Järvikoski 2013, 73; Järvikoski & Härkäpää 2011, 8, 33). Kuntoutus voidaan nähdä ihmisen tai ihmisen ja ympäristön muutosprosessina, jossa tavoitteena on toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen. Kuntoutuksen ydinasioita ovat yhteistyö ja kuntoutujan oma osallisuus kuntoutusprosessissa sekä vaikuttaminen ympäristöön huomioiden myös psykososiaaliset ulottuvuudet. (Järvikoski 2013, 73; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 3.) Kuntoutus termin määrittelemisen ei ole yksiselitteistä ja määritelmät ovat laajentuneet ja rajat tulleet häilyvämmiksi. Kuntoutusta kuvaa myös käsite muutosherkkyys (Miettinen 2011, 17; Siegert, Taylor & Dean 2012, 1–4). Kuntoutuksen paradigman keskeisenä muutoksena on asiakkaan roolin vahvistuminen kuntoutuksen suunnittelussa ja päätöksenteossa (Järvikoski 2013, 74).

Kuntoutustoimintaa ohjaavat monet eri lähestymistavat ja teorit. Kuntoutuksessa käytetyt teorit voivat vaihdella toiminnan ja toimintakyvyn yhteiskunnallisia ja rakenteellisia edellytyksiä koskevista teorioista ihmisen toiminnan biofyysisiä edellytyksiä kuvaaviin teorioihin. Lisäksi voidaan puhua varsinaisista kuntoutuksen interventio- tai muutosteorioista, joissa painopiste on tavoiteltujen vaikutusten aikaan saamisessa (Järvikoski, Härkäpää & Salminen 2015, 19–20). Esimerkiksi Järvikoski ym. (2015, 25) ovat tarkastelleet kuntoutusalan yksilö- ja yhteiskuntanäkökulman sisältäviä teorioita artikkelissaan Kuntoutuksen teorioista ja ICF-mallista. Teorioiden moninaisuus aiheuttaa haasteita kuntoutuksen toteutukselle ja vaikuttavuudelle ja parhaat tulokset katsotaankin saavutettavan yhdistelemällä eri teorioita. Kuntoutusalan asiantuntijat ovat jo pidempään tiedostaneet tarpeen määritellä tarkemmin kuntoutuksen interventioiden sisältöjä niin kliiniseen työhön kuin tutkimustyöhönkin liittyen. Esimerkiksi teoriaan pohjautuvan kuntoutusmuotojen luokittelulla voitaisiin saada paremmin käsitystä kuntoutusinterventioista ja niiden vaikutuksista. (Whyte ym. 2014, 24).

Kuntoutuksen vallalla oleva toimintakykyyn ja osallisuuteen liittyvä teoreettinen viitekehys on Maailman terveysjärjestö WHO:n vuonna 2001 laatima ICF-malli, jonka mukaisesti ihmisen vaa- jaakuntoisuus ei ole pelkästään yksilön ominaisuus vaan on keskeisesti riippuvainen ihmisen toimintaympäristöstä (esim. Taylor & Geyh 2012, 11). ICF-mallissa toimintakykyä tarkastellaan terveydentilan kautta ja siksi sen suosio painottuukin enemmän lääkinnällisen kuntoutuksen osa-alueille (Järvikoski 2013, 74; Järvikoski ym. 2015, 22). Järvikosken ja Härkäpään (2011) mukaan ICF-malli kuvaa paremmin ihmistä toimintaympäristössään kuin kuntoutusintervention vaikutuksia ja kuntoutuksen teoriapohjan tulisikin antaa ymmärrystä siitä, miten tavoiteltuihin muutoksiin päästään ja millä keinoin. ICF-malli tarjoaa käyttökelpoisen mallin kuntoutustarpeen taustalla olevien ongelmien tai kuntoutuksen esteiden tunnistamiseksi sekä kuntoutujan tilanteeseen liittyvien vahvuuksien tunnistamiseksi tarjoten teoriaa pohjaa toimintakyvyn kuvaamiseen. ICF-mallia on kuitenkin kritisoitu luokittelevaksi järjestelmäksi. (Järvikoski ym. 2015, 21, Taylor & Geyh 2012, 12–19, 30–31).

Kuntoutuksessa tulisi huomioida yhteisöpohjaisen kuntoutuksen näkemys eli kuntoutuksen tulisi toteutua niin pitkälle kuin mahdollista kuntoutujan omassa ympäristössä, osana arkielämää. (Järvikoski 2013, 74). Yhteisöpohjaisen kuntoutuksen (community-based rehabilitation) viitekehukseen sisältyy viisi osatekijää. Terveys, kasvatus, toimeentulo ja sosiaalisuus noudattavat kuntoutuksen nelijakoa lääkinnällinen, kasvatuksellinen, ammatillinen ja sosiaalinen sektori. Viidentenä osatekijänä on valtaistuminen (empowerment), mikä nähdään keskeisenä toimintatapana ja päämääränä kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä elämänlaadun ja ihmisoikeuksien kannalta. (Järvikoski 2013, 19) Myös Dean, Siegert ja Taylor (2012, 182) ovat esittäneet tehokkaan kuntoutuksen (effective rehabilitation) viitekehysten, mikä rakentuu viidestä ydintemasta, jotka ovat kuntoutuja keskiössä, kuntoutuksen tulosten arviointi, kuntoutusprosessin ymmärtäminen, moniammatillisuus sekä kuntoutusintervention taustalla oleva ICF-malli.

2.2 Kuntoutusjärjestelmän kehityskulku Suomessa

Kuntoutuksen nähdään vakiinnuttaneen asemansa Suomessa 1940-luvulta alkaen ja 1960-luvulla kuntoutusjärjestelmä alkoi kehittyä institutionaalisesti, jolloin kuntoutus sisällytettiin laajemmin lainsäädäntöön ja perustettiin kuntoutuskomitea. 1970-luvulla kuntoutuksen käsitteen pohtiminen jatkui ja tieteellinen tutkimus sai vahvistusta, kun perustettiin kuntoutusalan tieteellinen ammatti-

lehti. 1980-luvulla kuntoutuksen kokonaisuutta koordinoimaan perustettiin Kuntoutusasiain neuvottelukunta, jonka yksi laaja tehtävä oli vuonna 1991 toteutuneen kuntoutuslainsäädännön uudistuksen valmistelu. (Miettinen 2011, 18–22; Järvikoski 2013, 24–26.) 2000-luvulle tultaessa kuntoutus kehittyi suunnitelmallisemmaksi ja monialaiseksi, usein pitkäjänteiseksi toiminnaksi ulottuen lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisystä, työikäisten työkyvyn säilyttämiseen ja ikään-tyneiden toimintakyvyn edistämiseen. Uudella vuosituhannella kuntoutuksessa alkoi näkyä jo enemmän ennaltaehkäiseviä piirteitä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 3–4). Edelleen 2010-luvulla kuntoutus on kehittynyt osaksi yhteiskunnallista toimintaa, jolla pyritään parantamaan ja edistämään ihmisten kokonaisvaltaista työ- ja toimintakykyä (Järvikoski & Härkäpää 2011, 8).

Suomalainen kuntoutusjärjestelmä on perinteisesti jaettu neljään toiminta-alueeseen: lääkinnälliseen, sosiaaliseen, ammatilliseen ja kasvatukselliseen kuntoutukseen (esim. Järvikoski & Härkäpää 2011, 20). Kuntoutuksen toiminta-alueet ovat toimintamuodoiltaan moniammatillisia ja kyse on samaan tavoitteeseen tähtäävien eri alojen asiantuntijoiden tai organisaatioiden yhteistyöstä. Kuntoutuksen nelijako on käyttökelpoinen mietittäessä karkeasti toiminnan suuntautumista (Järvikoski 2013, 55.) Kokonaisuudet eroavat toisistaan tavoitteiden, toimintamuotojen ja asiakkaiden ongelmien mukaan, mutta tarkkaa rajanvetoa eri toiminta-alueiden välille on mahdotonta ja tarpeetontakin vetää (Piirainen & Sjögren 2016, 16).

Sosiaali- ja terveysministeriö on jakanut kuntoutuksen yksityiskohtaisemmin eri kategorioihin, joita ovat lääkinnällinen kuntoutus, pitkäaikaistyöttömien kuntouttava työtoiminta, ammatillinen kuntoutus, kuntouttava psykoterapia, sosiaalinen kuntoutus, työ- tai liikennetapaturma kuntoutus, asepalveluksessa loukkaantumiseen liittyvä kuntoutus, vammaispalvelut sekä harkinnanvarainen kuntoutus (Keskimäki ym. 2019, 117). Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä ja Ihalainen (2009) ovat jaotelleet kuntoutusjärjestelmän vielä yksityiskohtaisemmin 11 eri osajärjestelmään, joita ovat julkinen terveydenhuolto, kuntien sosiaalihuolto, opetustoimi, Kelan kuntoutus vajaakuntoisille, Kelan kuntoutus vaikeavammaisille, Kelan harkinnanvarainen kuntoutus, työeläkelakien mukainen kuntoutus, tapaturma- ja liikennevakuutuslakien mukainen kuntoutus, työhallinto, työterveyshuolto ja sotilastapaturma ja -vamma sekä rintamaveteraanit.

Kuntoutuksen järjestämis- ja rahoitusvastuu jakautuu Suomessa usean eri organisaation kesken. Kansaneläkelaitos toimii sekä kuntoutuspalveluiden rahoittajana että tarjoaa taloudellista tukea kuntoutusta tarvitseville. Lisäksi kuntoutuspalveluita tuottaa julkisen sektorin terveydenhuolto (perusterveydenhuolto sekä erikoissairaanhoido), jolloin maksajana toimivat kunnat. Lisäksi Suo-

messä julkinen terveydenhuolto tarjoaa arjessa tarjottavia apuvälineitä. Monet kuntouttavat palvelut, kuten esimerkiksi fysioterapia, voi olla ulkoistettu yksityiselle sektorille, jolloin kunta käyttää palveluseteleitä tarjotakseen kuntoutuspalveluita asukkailleen. Työ- ja liikennetapaturmiin liittyvän kuntoutuksen kustantajana ovat vakuutusyhtiöt. Lisäksi Suomessa toimii lukuisia yksityisiä palveluntarjoajia, mutta suurin osa lakisääteisistä palveluista ovat kansalaisille ilmaisia. Vuonna 2017 terveydenhuollon kustannukset kokonaisuudessaan Suomessa olivat 453 miljoonaa euroa sisältäen myös kuntien ja sairaanhoitopiirien tarjoamat kuntoutuspalvelut, sillä ne sisällytetään yleensä osaksi muuta terveydenhuoltoa. (Keskimäki ym. 2019, 117–118.)

2.3 Kuntoutuksen kehityssuuntia tulevaisuudessa

Suomen kuntoutusjärjestelmä on vuosikymmenten aikana muuttunut ja yhtenä merkittävänä kehittämishaasteena nähdään kuntoutuksen yhdistäminen osaksi muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Miettisen (2011) mukaan kuntoutus voidaan nähdä osana erilaisten hyvinvointijärjestelmien toimintaa. Piirainen & Sjögren (2016) ovat pohtineet, voidaanko kuntoutuspalvelut järjestää tulevaisuudessa uudella tavalla esimerkiksi segmentoimalla palvelut kuntoutusasiakkuuksien mukaan ja luopumalla ainakin osittain perinteisestä lääketieteellisestä diagnoosiperusteisesta jaottelusta. Tulevaisuudessa tulee kehittää joustavaa moniammatillista asiantuntijuutta, mikä mahdollistaa erilaisista asiakkuuksista lähtevän palvelun huomioiden myös toiminta- ja asuinympäristön tuntemisen (Miettinen 2011, 71).

Vaikka nykyään panostetaan enemmän kuntoutujan aktiiviseen rooliin ja on kehitetty moniammatillista kuntoutusta ja eri palveluita eri potilasryhmien osalta, puuttuu edelleen selkeää faktatietoa palveluiden laadun arvioinnista. Kuntoutusjärjestelmä näyttäyty edelleen pirstaleisena, jossa vastuu on monella eri taholla ja vastuujako on epäselvää, jolloin kuntoutus ei näyttäyty vaikuttavana ja ennalta ehkäisevänä toimintana. (Keskimäki ym. 2019, 118.) Kuntoutuksen tulee olla tavoitteellista, tuloksellista sekä vaikuttavaa. Ainakin teoriasolla on alettu ymmärtää, että kuntoutus jää tuloksettomaksi ja siihen käytetyt varat menevät hukkaan, ellei kuntoutus toteudu asiakaslähtöisesti, yhteistyössä kuntoutujan kanssa. Kuntoutuksen kentän monimutkaisuus ja hajanaisuus, johtuen lainsäädännöstä, osajärjestelmistä, rahoittajista ja palveluntuottajista, heikentää kuntoutuksen vaikuttavuutta. Yhtenä isona haasteena kuntoutuksen vaikuttavuudessa nähdään vastuiden jakamisen ongelmat, jolloin vaarana on, ettei mikään taho ota ensisijaista vastuuta prosessin etenemisestä ja niin sanottu prosessinohjaus voi jäädä kuntoutujalle itselleen. (Järvi-

koski 2013, 24, 58.) Kuntoutusjärjestelmän hallinnan monimutkaisuus näyttäytyy kaikilla eri tasoilla: valtakunnallisesti, alueellisesti, paikallisesti sekä yksilön tasolla. Kuntoutusjärjestelmän hallinnan monimutkaisuus ja kokonaisuuden koordinoinnin puute heijastuvat kuntoutusjärjestelmässä monelle tasolle aiheuttaen mm. asiakkaiden väliinpuotoamista tai järjestelmän tehottomuutta (Miettinen 2011, 66.)

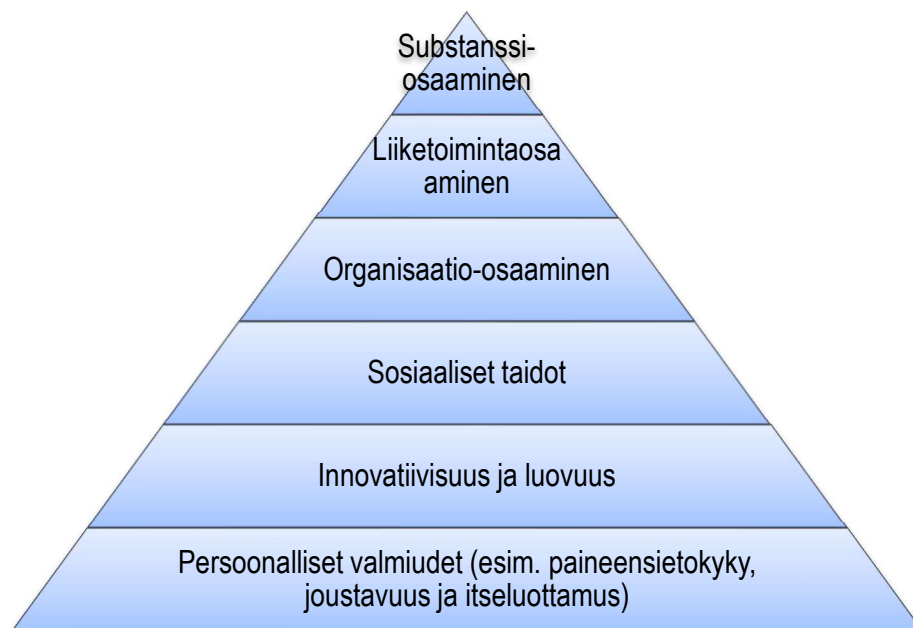
Kuntoutuksen kentällä työskentelee suuri joukko eri alan ammattilaisia ja tärkeää onkin pohtia heidän osaamistaan suhteessa kuntoutuksen tavoitteellisuuteen, tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Kuntoutus voidaan nähdä tulevaisuudessa vaikuttavana, merkittävänä ja kehittyvänä mahdollisuutena ollen laadukkaasti toteutettuna yksi vastaus tulevaisuuden tiukkenevien resurssien haasteeseen sosiaali- ja terveysalalla, jossa kuntoutujalta itseltään edellytetään jatkuvasti enemmän toimijuutta oman elämänsä rakentumisessa sekä toimintakykyä osallistuessaan suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. (Piirainen & Sjögren 2016, 129.) Kuntoutuksen näkökulmasta nopea puuttuminen ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa aloitettu kuntoutus tuottavat parhaan tuloksen niin yksilön kuin yhteiskunnankin näkökulmasta (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88).

3 KUNTOUTUSOSAAMISEN EDISTÄMINEN

3.1 Osaamisen määrittely

Osaaminen on kykyä muuttaa taidot ja tiedot toiminnaksi ja sen ydin muodostuu yksilön tiedoista, taidoista ja valmiuksista suorittaa tiettyjä työtehtäviä sekä arvoista ja asenteista. Työelämässä osaaminen voi olla niin yksilön kuin tiimin, työyhteisön tai organisaationkin ominaisuus perustuen yhteistoiminnalliseen tiimien ja verkostojen asiantuntemukseen. Osaaminen on kykyä yhdistää relevanttia tietoa sekä integroida tietoja ja taitoja käytäntöön eri yhteyksissä. Osaaminen näyttäyty suoriutumisenä tietyissä tilanteissa saaden merkityksensä, kun se liitetään osaksi tavoitetta, strategiaa tai työtehtävää. Osaaminen on dynaamista, sitä voidaan käyttää, kehittää ja muuttaa. (Hanhinen 2010, 71–74; Pijl-Zieber, Barton, Konkin, Awosoga, & Caine 2014.) ja se voidaan jakaa ns. substanssi- eli ammatilliseen, liiketoiminta-, organisaatio-, sosiaaliseen, luovuus- tai henkilökohtaiseen osaamiseen. (Manka & Mäenpää 2010, 7, 22).

Seuraavassa (kuvio 1) on kuvattu osaamista yksilötasolla osaamispyramidin muodossa. Pyramidin huipulla olevat osaamisen osa-alueet liittyvät vahvemmin itse työhön liittyvään osaamiseen, kun taas alempana olevat osa-alueet enemmänkin yksilön persoonallisuuteen. (Manka & Mäenpää 2010, 23–25).

Kuvio 1 Osaaminen yksilötasolla Viitalaa (2005, 116) mukaillen

Osaaminen syntyy koulutuksen ja kokemusten tuloksena ja on sidonnainen kontekstiin (Manka & Mäenpää 2010, 23.), joista esimerkkinä koulutus- ja tutkimusjärjestelmä ja niiden osana erilaiset innovaatio- ja osaamisalustat. Osaamisella varmistetaan kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sekä vastuullisuus, jotta kehitys on taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä. (Aho 2008, 9–12.) Työn lisäksi osaaminen kehittyy myös vapaa-ajan yhteisöissä. Yhteisöissä tapahtuvaan osaamiseen liittyy vahvasti myös osaamisen jakaminen. (Piirainen & Sjögren 2016, 22.) Ympäristö vaikuttaa osaamistarpeisiimme niin yhteiskunnallisesti kuin globaalistikin tarkasteltuna ja suurten muutosten suuntaviivojen hahmottamisen lisäksi on tärkeää havaita myös pieniä muutovihjeitä eli niin kutsuttuja heikkoja signaaleja. (Manka & Mäenpää 2010, 6).

Koulutusmaailmassa osaaminen voidaan ymmärtää opiskelijan tietojen, taitojen, asenteiden ja arvojen yhdistelmäksi ollen laajalaista kykyä hyödyntää tietoja, taitoja ja pätevyyttä niin opiskeluissa kuin työelämässäänkin. Osaamisvaatimukset ja -tavoitteet määrittyvät ammatin vaatimusten ja odotusten mukaisesti. (Opetusministeriö 2009.) Tässä työssä tarkastellaan osaamisen kehittymistä ylemmän korkeakoulutason opinnoissa. Vastikään julkaistussa Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n (Auvinen, Asikainen, Hakonen, Marjanen, Risku & Silvennoinen 2022) suosituksessa ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen opiskelijan osaamisen kehittymisen osa-alueissa painottuu niin oman oppimisen kuin työelämänsä kehittymisen edistäminen sekä työelämän ja toimintatapojen kehittäminen eettisyyden, kestävän kehityksen, kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden osa-alueilla. Myös tulevaisuuden ennakointi ja siihen liittyvien ratkaisujen kehittämiseen liittyvä osaaminen tulee huomioida osaamisen arvioinnissa ylemmän ammattikorkeakoulutason opinnoissa.

Työelämäosaamisen mallin mukaan osaaminen voidaan nähdä yksilön kognitiivisina kykyinä ja affektis-konatiivisiin valmiuksiin perustuvana potentiaalina suoriutua työn vaatimuksista. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa ammatillinen kasvu ja kehittyminen ja sitä myöten ammattitaito, mikä voidaan nähdä työelämäosaamisen alueena, jossa työelämän odotukset sekä työntekijät osaaminen kohtaavat. (Hanhinen 2010, 142–143.) Affektiivisilla valmiuksilla voidaan tarkoittaa henkilön tunne- ja temperamenttiulottuvuuksia. Konaatio taas liittyy päämääräkäyttäytymiseen ja siihen liittyvät vahvasti motivaatio- ja tahtotekijät. (Snow, Cornon & Jackson 1996, 247)

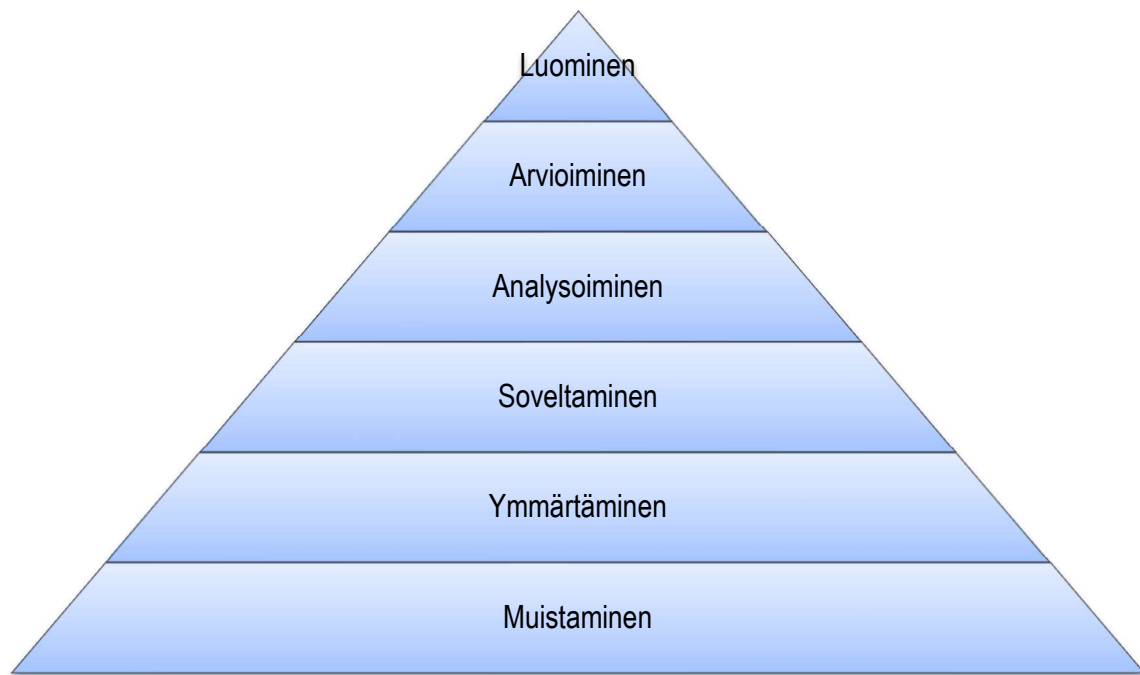
Osaamisvaatimukset muuttuvat maailman ja työelämän muuttumisen myötä ja sen vuoksi omaa osaamistaan on kehitettävä jatkuvasti. (Manka & Mäenpää 2010, 23.) Osaamiseen liittyy läheisesti käsitteet asiantuntijuus sekä pätevyys, jotka kehittyvät osaamisen kehittymisen myötä (Pii-

rainen & Sjögren 2016, 21–23). Ahokallio-Leppälän (2016) mukaan työelämän muutos ja yllätyksellisyys asettavat osaamiselle uusia ulottuvuuksia ja esimerkiksi vankan spesifin osaamisen sijaan vaaditaan nykyajan työelämässä monialaista näkemystä tiedosta ja osaamisesta sekä niiden käytäntöön soveltamisesta.

Osaamista voidaan arvioida sen näkyvyyden ja tason mukaan ja arvioimisessa näkyvän, mahdollisesti mitattavan tiedon lisäksi, olisi tärkeää huomioida ja määritellä myös henkilöllä oleva hiljainen tieto (Manka & Mäenpää 2010, 7, 22). Osaamista mitattaessa tai arvioitaessa onkin olennaista kiinnittää huomiota substanssiosaamisen lisäksi persoonallisuuteen liittyviin tekijöihin (Manka & Mäenpää 2010, 23–25). Osaamisen arviointikriteerien tulee olla käyttökelpoisia, sovellettavia sekä suhteessa koulutuksen ja käytännön vaatimuksiin ja osaamista tulee aina arvioida suhteessa koulutustasoon (Ruotsalainen & Kääriäinen 2016, 249, 253).

Esimerkiksi terveysalalla osaamisen arvioinnissa huomioidaan kognitiiviset, affektiiviset sekä psykomotoriset osa-alueet. Kognitiiviset osa-alueet kuvaavat tietoa ja kykyä perustella esimerkiksi työssä tekemiään valintoja ja ratkaisuja. Bloomin taksonomiassa kognitiivinen osaaminen luokitellaan kuuteen tasoon, jotka ovat tietäminen, ymmärtäminen, soveltaminen, analysoiminen, syntetisoiminen ja arvioiminen (kuvio 2). (Ruotsalainen & Kääriäinen 2016, 255.) Terveysalalla kognitiiviseen osaamiseen kuuluvat tietojen muistaminen ja yhdisteleminen, ongelmien ratkaiseminen, kriittinen ja luova ajattelu, toiminnan perustelu sekä innovatiivinen toiminta (Roberts 2013, 405). Affektiiviset osa-alueet kuvaavat uskomuksia ja suhtautumista, jotka näyttäytyvät toiminnassa asenteina, motivaationa ja valintoina. Psykomotorisella osa-alueella tarkoitetaan esimerkiksi työtehtävän suorittamiseen liittyviä taitoja. Psykomotoristen taitojen arviointi voidaan luokitella kolmeen osaan: 1) osaa seurata ohjeita suorittaakseen toimenpiteen, 2) osaa tehdä toimenpiteen oikea-aikaisesti ja eri konteksteissa sekä 3) tehtävänä suorittamisesta tulee luonnollista toimintaa. (Ruotsalainen & Kääriäinen 2016, 256–257.)

Kuvio 2 Bloomin taksonomian osa-alueet (esim. Armstrong 2010)

3.2 Osaaminen suhteessa urakehitykseen

Osaamiseen ja sen kehittämiseen liittyy vahvasti myös urakehitys, mikä voidaan nähdä esimerkiksi horisontaalisena kasvuna, johon liittyy vahvasti osaamisen jatkuva laajeneminen tai monipuolistuminen, mitkä näkyvät taitojen ja asiantuntemuksen lisääntymisenä sekä vuorovaikutuksena muiden ihmisten kanssa. Urakehitystä voidaan ajatella vuorovaikutukseen perustuvana oppimisprosessina. (Ruohotie 1999, 205–210.) Urakehityksen teorian juuret ulottuvat 1900-luvun alkuun Frans Parsoniin, joka kehitti menetelmiä, joilla tunnistaa yksilöiden resurssit, kyvyt ja kiinnostus. Parsons uskoi, että ihmisen saadessa itse valita ammattinsa, työntekijän tyytyväisyys ja menestys kasvavat, kun taas työnantajan näkökulmasta kulut ja tehottomuus vähenevät. (Brown & Brooks 1990, 1–2.)

Urakehitykseen liittyy useita eri teorioita, joista Superin teoria nousee esiin useissa eri lähteissä (Esim. Brown ym. 1990). Teorian mukaan yksilön ammatilliseen urakehitykseen liittyy kolme tekijää: 1) ammattiin liittyvät kiinnostukset ja kyvyt, 2) yksilön käsitykset ammateista ja urista sekä 3) ammatillinen kehitys osana yksilön elämäkarta (Super 1980). Urakehitystä ja työuraa kuvastaa nykyisin yhä enemmän pirstaleisuus, ennakoimattomuus sekä monimuotoisuus (Cohen, Duberley & Mallon 2004, 407–409; Ruohotie 1999, 205). On myös tärkeää huomioida, että osaamisen

tarpeet ja niiden tunnistaminen voivat näyttäytyä erilaisina työuran eri vaiheissa (Kinnunen & Katajapuu 2021, 37).

3.3 Kuntoutusalan osaaminen

Kuntoutus tarvitsee yhteistä ydinosaamista, jonka tarkoituksena on vahvistaa yhteistä perustaa ja tuottaa yhdyspintoja eri ammattinimikkeillä toimiville kuntoutuksen ammattilaisille. Osaamisen kuvaus luo perustaa koulutusrakenteen uudistamiselle sekä edistää asiakaslähtöistä ja moniammatillista kuntoutusta. (Äijö, Huovinen, Kaukinen, Lähteenmäki & Mukka 2021.)

Kuntoutuksen osaamista Suomessa on tutkittu esimerkiksi vuosina 2014–2015 Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitoksella, jossa toteutettiin Kuntoutusalan osaaminen -tutkimusprojekti yhdessä Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Tutkimuksessa selvitettiin työelämän, opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä kuntoutuksen koulutuksesta ja osaamisesta. Kuntoutus kuvastui opetussuunnitelmissa monialaiseksi toiminnaksi, johon tarvitaan usean tieteenalan ja ammattialan tuntemusta ja kuntoutus nähdään poikkitieteellisenä tiede- ja teoriaperustana sekä näyttöön perustuvana käytäntöjen systemaattisena kehittämisenä sekä monialaisena toimintamallien rakentamisena. Myös kuntoutuksen alueellisten toimijoiden ja asiantuntijoiden näkökulmasta kuntoutuksen osaaminen koostuu kuntoutuksen yhteisestä tietoperustasta, yhteistyöstä kuntoutuksessa, yksilöllisistä osaamispoluista ja eri koulutusalojen osaamisesta sekä kuntoutuksen alueellisesta jakautumisesta, eettisyydestä ja kuntoutuksen tulevaisuudesta (Piirainen & Sjögren 2016, 10, 57–66).

Keskeisenä osaamisalueena kuntoutuksessa on kuntoutuksen yhteinen tietoperusta, minkä tarve on niin koulutuksessa kuin työelämässäkin. Kuntoutuksen tietoperustalla tarkoitetaan sekä yhteistä käsitystä kuntoutuksen teoriasta kuin myös yhteisten teoreettisten käsitteiden tarpeellisuutta. (Piirainen & Sjögren 2016, 123–127.) Kuntoutuksen alalla interventioiden sisältöjen tulee perustua tutkittuun, luotettavaan tietoon sekä tarvitaan tarkempia ja johdonmukaisempia keinoja kuntoutusinterventioiden määrittelemiseksi, tarkentamiseksi ja mittaamiseksi (Whyte ym. 2014, 24). Toisena osaamisen tasona nousee esiin yhteistyö eri asiantuntijaryhmien kesken sekä eettinen toiminta alueellisesti, koulutuksessa, tuotannossa ja asiakkaiden kanssa. Kolmannella tasolla nähdään eri ammattien erityisosaaminen, eri alojen opiskelijoiden yksittäiset ja samanlaiset op-

pimispolut sekä Suomessa alueiden erityisyys ja erityisesti huoli alueellisesta tasa-arvoisuudesta. (Piirainen & Sjögren 2016, 123–127.)

Jämsä (2014) on tutkinut väitöskirjassaan työelämälähtöistä oppimista ylemmässä ammattikorkeakoulussa kuntoutuksen koulutusohjelmassa. Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden oppimistavoitteet liittyivät sekä itsensä kehittämiseen että kuntoutustyön kehittämiseen. Ammatillisella kehittämisellä tavoiteltiin kuntoutusnäkökulman laajentamista ja kuntoutusosaamisen päivittämistä. Yhtenä tavoitteena nousi esiin myös oman työhyvinvoinnin lisääminen. Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin käytännön kuntoutustyön osaamisen taso, missä nähtiin kehittämisen varaa (Jämsä 2014, 109–112).

3.4 Osaamisen kehittäminen ja vastaaminen kuntoutusalan tulevaisuuden tarpeisiin työelämässä

Kuntoutusalan asiantuntijat näkevät kuntoutuksen tulevaisuudessa taloudellisesti kannattavana, vaikuttavana, kuntoutujille merkittävänä mahdollisuutena, jossa kuitenkin sudenkuoppana kuntoutuksen erillisten ammattien säilyminen sekä toisaalta kuntoutusalan ammattien alueellinen kattavuus ja siten palveluiden saatavuus (Piirainen & Sjögren 2016, 116). Kuntoutusosaamista tulee lisätä kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille mm. palveluiden saatavuuden parantamiseksi. Eri sosiaali- ja terveysalojen ammattien ydinosaaminen on olennaista määrittellä ja asiantuntijoiden välistä yhteistyötä tulee rakentaa entistä vahvemmaksi säilyttäen kuitenkin ammattien monimuotoisuuden ja autonomian. (Lähteenmäki, Kaukinen & Tuominen 2021.)

Tulevaisuuden osaamistarpeita tulisi voida ennakoida nykyisyydessä. Osaamisen pohtiminen tuleekin liittää visioon ja pohtia, mitä ovat ne tulevaisuuden osaamiset, joilla tavoiteltava visio saavutetaan (Manka & Mäenpää 2010, 7). Ennakoinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaan vaikuttavat muutokset ja on tärkeää tunnistaa ja analysoida niin muutosvoimat, vakaat kehityskulut eli megatrendit kuin niin sanotut heikot signaalitkin (Aho 2008, 9). Vuonna 2020 osaamisen tavoitellaa kuvastaa ennakoitiosaaminen, palveluosaaminen, monialainen liiketoimintaosaaminen, verkosto-osaaminen sekä johtamisosaaminen. Osaaminen on tiedon lisäksi myös taitoa, arvoja, asenteita, verkostoja ja hyvää laatua sekä työyhteisötaitoja ja metataitoja kuten itsensä johtamista, ajankäytön hallintaa ja ongelmanratkaisukykyä, epävarmuuden ja muutoksen sietämistä sekä innovointia. (Aho 2008, 13; Manka & Mäenpää 2010, 12.) Tulevaisuuden osaamisen tulee vastata

globaaleihin haasteisiin ja muutoksiin, ja osaaminen tulee nähdä yhteiskuntaa ja työelämää muokkaavana muutosvoimana (Aho 2008, 9–12).

Aho (2008) on kuvannut osaamisen tavoitetilaa kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa vuonna 2020 ja siinä korostuu globalisaatio, teknologinen kehitys ja digitalisaatio, verkostoituminen sekä yhtenä isona haasteena väestön ikärakenteen muutos, mikä uhkaa osaavan työvoiman saantia sekä haastaa asiakastarpeisiin vastaamiseen. Myös Manka & Mäenpää (2010) ovat nostaneet tärkeimmiksi megatrendeiksi globalisaation, teknologisen kehityksen, verkostoitumisen, kestävän kehityksen ja lisäksi yksilöllistymisen, joiden voidaan nähdä vaikuttavan myös osaamistarpeiden kehittymiseen. Terveystieteiden digitalisaatioon liittyvä osaamisen nousi vahvasti esiin myös Osaamisen ennakoitfoorumin (OEF) ennakoitiprosessin työpajan tuloksissa ja sitä perusteltiin mm. sillä, että tekoäly tulee olemaan merkittävässä roolissa diagnostiikassa ja sairauksien hoidossa ja yhä useammat terveyspalveluiden kontaktit muodostetaan etäyhteyksin (Radnia 2018, 19–20). Ryttyläinen-Korhosen (2020) mukaan tärkeimpiä osaamistarpeiden muutokseen vaikuttavia tekijöitä ovat niin ikään digitalisaatio, asiakkaiden omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, moniammatillisuus, näyttöön perustuva toiminta, tarve palvelujen integrointiin sekä niukkenevat taloudelliset resurssit.

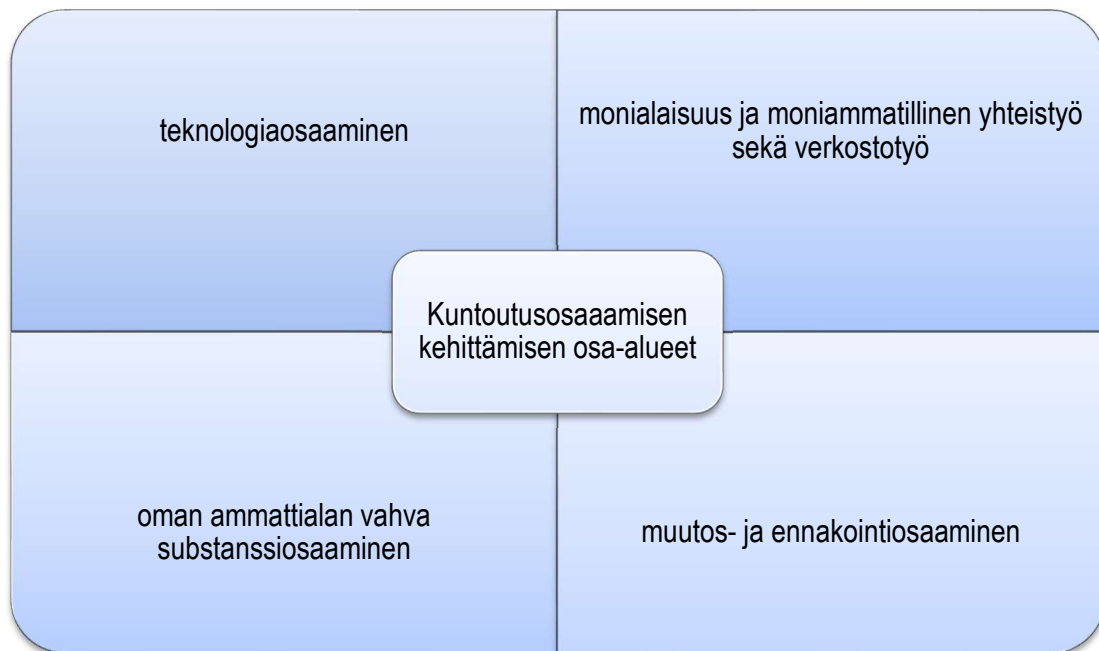
Edellä mainittuja teemoja nousee esiin myös kuntoutusalan osaamiskeskittymän järjestämässä kehittämistyöpajassa, jossa visioitiin kuntoutuksen toteutumista vuonna 2030 ja keskeisimmiksi teemoiksi nousivat teknologian hyödyntäminen, kuntoutuksen monialaisuus ja moniammatillisuus, kuntoutuksen yksilöllisyys sekä asiakkaan aktiivinen rooli omassa kuntoutusprosessissaan. Lisäksi kehittämistyöpajan keskusteluissa nousi esiin osaamistarpeita liittyen vuorovaikutukseen, sosiaalisiin taitoihin ja kykyyn kohdata ihminen kokonaisvaltaisesti sekä laaja-alainen toimintakyvyn ja toimintaympäristöjen arviointiin liittyvä osaaminen ja vahva erityis- ja substanssiosaamisen säilyminen. Tärkeänä koettiin myös vaikuttavuus- ja tutkimusosaaminen, tulevaisuusosaaminen ja kyky jatkuvaan muutokseen. (Holvikivi ym., 2020, 5–8; Kinnunen & Katajapuu 2021, 35–36.) Australialaistutkimuksessa yhteisöllisen kuntoutuksen ammattilaisten tärkeistä ominaisuuksista nousi esiin kokonaisvaltainen lähestymistapa sekä vahvat verkostot ja yhteistyökuvioiden luominen. Kuntoutusalan ammattilaisilta vaaditaan kykyä osata hallita monimutkaisia kokonaisuuksia sekä sitoutumista. Australialaistutkimuksessa kolme tärkeintä kuntoutusalan ammattilaisten osaamisen osa-aluetta olivat asiakkaan sitouttaminen (consumer engagement), reflektioiva työote (reflective practice) sekä kokonaisvaltainen työote (holistic focus). (Kendall, Muenchberger, Catalano, Amsters, Dorsett, Cox 2011, 148–149.)

Digiosaaminen ja teknologiaosaaminen ovat olennaisimpia teemoista tulevaisuuden osaamisessa. Digitalisaation aiheuttama muutos työn tekemisessä edellyttää uudenlaista osaamista ja osaamistarpeita tulisi ennakoita, jolloin saadaan tietoa siitä, millaista osaamista työelämässä tulevaisuudessa tarvitaan. Tulevaisuuden osaamisessa korostuvat voimakkaasti tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä osaaminen sekä medialukutaito. Digitalisaation nähdään edellyttävän erityisesti asiakaslähtöisyyden ja asiakassegmentoinnin tarpeita, innovaatio-osaamista, kokonaisuuksien hallintaa sekä kykyä moniammatilliseen yhteistyöhön. Digitaalinen osaaminen koostuu tiedonhallinnasta, yhteistyöstä ja osallistumisesta verkoissa, keskustelusta ja tiedon jakamisesta, tiedon ja sisällön tuottamisesta, eettisyydestä ja vastuullisuudesta, arvioinnista ja ongelmanratkaisusta sekä teknisistä taidoista käyttää teknologiaa ja sosiaalista mediaa. (Jauhiainen, Sihvo, Jääskeläinen, Ojasalo & Hämäläinen 2017, 137–139). Digitalisaatio on myös vahva osaamisen kehittämisen osa-alue myös kuntoutusalalla. Kuntoutukseen on viime vuosina tullut yhä enemmän mukaan erilaisia teknisiä harjoitteluvälineitä sekä sovelluksia (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88) ja etäkuntoutus on viimeistään vuonna 2020 mullistanut kuntoutusalan Covid19 -pandemian vuoksi.

Maailman terveysjärjestö WHO (World Health Organization) (2020) on julkaissut kuntoutusosaamisen viitekehyksen, jossa on kuvattuna kuntoutustyöntekijöiden perusarvot, ydinosaaminen, toiminnot sekä tieto- ja taitoperusta. Kuntoutuksen osaaminen on jaettu neljään eri koulutustasoon sosiaali- ja terveysalan avustavista tehtävistä kuntoutuksen erityistyöntekijöihin. WHO mainitsee 2020 kompetenssimäärittelyssä kuntoutuksen tavoitteeksi henkilön elämän, työn ja oppimisen mahdollisuuksien maksimoinnin. Kuntouttavien toimenpiteiden merkitystä korostetaan sekä erikoissairaanhoidossa että perusterveydenhuollossa. (World Health Organization 2020.) Kansainvälisellä tasolla tarkasteltuna on pidetty erityisen tärkeänä kuntoutusalan ammattilaisista fysioterapeuttien, toimintaterapeuttien sekä apuvälineteknikoiden koulutuksen lisäämistä sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamista kaikille terveydenhuollon ammattilaisille (World Health Organization 2015).

Tulevaisuuden osaamiseen kuntoutusalalla sisältyy useita eri teemoja, jotka linkittyvät vahvasti yleiseen osaamisen kehittämiseen työelämässä. Tämän kappaleen loppuun on koottu keskeisimmät osaamisen kehittämisen osa-alueet kuntoutusalalla tulevaisuudessa (kuviot 3). Kuviossa mainitut osa-alueet toistuvat myös Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumissa, joissa kehittämisteemoina nousevat esiin muutos- ja ennakointiosaaminen huomioiden työ-

elämän tarpeet (esimerkiksi ikääntyvien kuntoutus, työikäisten tuki- ja liikuntaelinvaihat sekä mielenterveyskuntoutujat), moniammatillisen yhteistyön tehostaminen ja digitalisaatio (Laine 2021, 24–25).

Kuvio 3 Kuntoutusosaamisen kehittämisen osa-alueet (esim. Holvikivi ym. 2020)

3.4.1 Kuntoutusalan koulutus ja sen kehittäminen

Kuntoutuksen koulutus Suomessa toteutuu usean eri asiantuntijuuden alueella ja nykyisellään kuntoutuksen alan koulutusta tarjotaan pääosin toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa sosi-aali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksissa, joissa tuotetaan tutkintoon johtavaa koulutusta, avoimia AMK- ja yliopisto-opintoja (jatkuva oppiminen) sekä täydennyskoulutusta ja erikoistumis-opintoja. (Pirainen & Sjögren 2016, 10; Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88–89). Tutkintoon johtavien koulutusten lisäksi korkeakoulujen jatko- ja täydennyskoulutusten kehittäminen on tärkeää osaamisen kehittämiseksi ja varmistamiseksi (Huttula 2008, 39). Tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastataan koulutuksen kehittämällä ja jotta kuntoutusalan koulutusten sisältö vastaa yhteiskunnan ja työelämän osaamisen tarpeita, tulee hyvissä ajoin tunnistaa kuntoutusalaan vaikuttavat trendit ja tahtotilat (Kinnunen & Katajapuu 2021, 35).

Koulutusjärjestelmän sekä tiedelaitosten ohjauksen ja tutkimustyön toimintamahdollisuuksien tukemisen vastuu on opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Jotta nykyistä kuntoutusalan osaamista tuottavia tutkintoja ja koulutuksia voidaan arvioida ja kehittää, tarvitaan laaja tilannekatsaus sosi-

aali- ja terveydenhuollon työelämän kehityksestä, kuntoutusosaamisen tarpeista ja nykyisten koulutus- ja opintopolkujen toimivuudesta. Jotta nykytilaa on mahdollista arvioida mahdollisimman aukottomasti, tarvitaan kuntoutusalan tutkimukseen lisäpanostuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 88–89.) Kuntoutusalan osaamista selvittävässä tutkimuksessa nousi esiin kuntoutusalan yhteinen jatkokoulutuksen tarkeys ammatillisena ylempänä ammattikorkeakoulututkintona ja tieteellisenä yliopistollisena koulutuksena. Kuntoutusalan kehityksen nähtiin heikenevän, mikäli mahdollisuutta maisteri- ja tohtoritutkintoihin ei ole (Piirainen & Sjögren 2016, 120). Ruotsalaisen ym. (2021) mukaan kuntoutuksen koulutuksen nähdään vaativan ympärilleen monitieteisen ja keskusteleavan verkoston, jossa olennaisena on kuntoutuksen tutkimuksen ja koulutuksen kehittäminen.

Kuntoutusalan osaamisen vahvistumisesta tulisi huolehtia, jotta pystytään vastaamaan yhteiskunnan kulloisiinkin haasteisiin. Tarvitaan eri työntekijäryhmien kuntoutuskoulutusta, mutta myös kuntoutuksen asemaa korkeakouluissa etenkin yliopistollisena oppiaineena tulisi vahvistaa, jotta pysymme mukana kansainvälisessä kehityksessä. (Järvikoski 2013, 7.) Koulutuksen kehittämistyöstä esimerkkinä on valtakunnallinen kuntoutuksen osaamiskeskittymän verkosto, jota koordinoitetaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun toimesta. Verkostoon kuuluu 14 ammattikorkeakoulua ja verkoston tavoitteena on kuntoutuksen koulutuksen uudistaminen, vahvistaminen ja kehittäminen kuntoutujia ajatellen. Osaamiskeskittymä tekee valtakunnallista yhteistyötä toisen asteen koulutuksen sekä yliopistokoulutuksen kanssa. (Holvikivi ym. 2020, 3.) Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan työ on kuitenkin keskittynyt pääosin ammattikorkeakoulujen väliseen yhteistyöhön ja laajempi valtakunnallinen näkemys kehittämiseen on jäänyt vähemmälle, kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseen liittyvän toiminnan näyttäytyessä pääosin alueellisena. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020, 89–90).

Kuntoutusalan osaamisen ja koulutuksen kehittämisestä esimerkkinä jo aiemmin esille tullut Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yhteisen kuntoutusalan osaamiskeskittymä, joka on laatinut Kuntoutusalan tiekartan 2030. Sen tarkoituksena on kuntoutusosaamisen uudistaminen, kehittäminen ja kuntoutusalan tutkimus- kehittämis- ja innovaatio-toiminnan vahvistaminen. Vuoden 2020 aikana ammattikorkeakoulujen yhteistyössä rakennettiin yhteistä koulutuksen visiota vuoteen 2030. Tiekartta koostuu kolmesta kehittämissohjelmasta: 1. kuntoutusalan osaamisen uudistaminen, 2. jatkuvan oppimisen mahdollisuudet sekä 3. kuntoutusalan TKI-toiminnan vahvistaminen. Osaamiskeskittymän tavoitteena on rakentaa yhdessä kuntoutusalan asiantuntijoiden kanssa kokonaisuus, jossa kuntoutuksen osaamisen uudistaminen

perustuu ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen ja kehittämistoiminnan sekä yliopistojen tutkimustoiminnan kokonaisuuteen. (Holvikivi ym. 2020, 3; Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu- ja 2020, 91–92.) Myös vuosina 2019–2021 toimi jatkuvan oppimisen tiekartta SOTETIE-hanke, minkä tavoitteena on ollut niin ikään vastata sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuviin osaamistarpeisiin. SOTETIE-hankkeessa rakennettiin joustava, työelämälähtöinen ja jatkuvaa oppimista tukeva toimintamalli, minkä avulla ammattilaisten osaamisen päivittäminen tulevaisuuden osaamistarpeisiin helpottuu. Samalla osaamista voidaan myös arvioida ammattilaisen, työyhteisön ja organisaation tasolla. (Ryttyläinen-Korhonen 2020, 3–4.)

Suomessa Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi aloitti työnsä maaliskuussa 2021 jatkuen vuoden 2023 loppuun saakka. Foorumin perustamisen taustalla on Kuntoutuksen uudistamiskomitean kehittämisohjelma vuodelta 2017 ja foorumin tavoitteena on laatia strategia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä laatia konkreettisia ehdotuksia kuntoutuksen koulutuksen kehittämiseksi. Foorumin tarkastelussa ovat kaikkia kuntoutuksen osaamista tuottavat koulutukset toisen asteen koulutuksesta yliopisto-opintoihin. Työn tarkoituksena on arvioida tutkintorakenteita, opintopolkuja ja eri koulutusorganisaatioiden rooleja miettien millaista osaamista eri koulutuksissa ja eri koulutusasteilla tuotetaan. Koulutuksen kehittämisen tulee linkittyä vahvasti työelämän tarpeisiin ja foorumi huomioikin työelämän tarpeet esimerkiksi ikääntyvän väestön kuntoutustarpeet. Kuntoutuksen koulutuksen tulisikin ennakoida sosiaali- ja terveystalouden muutoksia esimerkiksi työvoimatarpeen osalta. Työelämän tarpeisiin liittyy kuntoutusalalla vahvasti moniammatillisuus ja sen tehostaminen nähdään edelleen tärkeäksi. (Laine 2021, 21–25; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.)

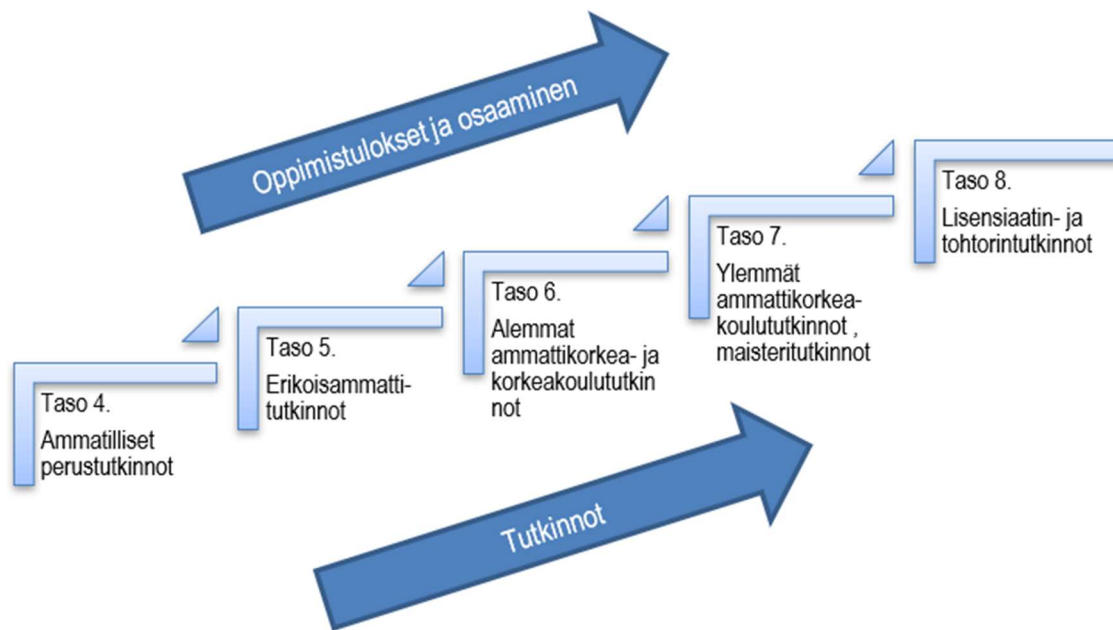
Kuntoutusalan täydennyskoulutus on tutkimuksissa nähty tärkeänä osana kuntoutusalan osaamiseen liittyvää koulutusta (esim. Piirainen & Sjögren 2016) ja seuraavassa kappaleessa on avattu kuntoutusalan täydennyskoulutuksena tarjottua ProKuntoutus-opintokokonaisuutta, joka on kehitetty ja toteutettu yhteistyössä Jyväskylän ja Oulun yliopistojen sekä Oulun ammattikorkeakoulun kanssa.

3.4.2 ProKuntoutus-opintokokonaisuus

ProKuntoutus-opintokokonaisuus kehitettiin ja toteutettiin Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa monialaisen ja asiakaslähtöisen kuntoutuksen palvelukokonaisuus -hankkeessa ja opintojen pilotointi alkoi syksyllä 2019 kestäen vuoden 2020 lokakuulle saakka. Hankkeessa toteutettavilla opinnoilla pyritään vastaamaan kuntoutuksen osaajapulaan sekä sote-uudistuksen osaamistarpeisiin. Opintokokonaisuuden tavoitteena on tuottaa eri kuntoutuksen alojen tieteellistä, näyttöön perustuvaa asiantuntijaosaamista sekä vastata tämän hetken ja tulevaisuuden kuntoutuksen haasteisiin. ProKuntoutus-opintokokonaisuus (30 op) on suunnattu vähintään ammattikorkeakoulututkinnon tai yliopiston kandidaatin tutkinnon suorittaneille kuntoutus-, sosiaali-, terveys- tai liikunta-alan ammattilaisille, jotka haluavat kehittää omaa osaamistaan kuntoutusalalla. (Oulun yliopisto 2019; Jyväskylän yliopisto 2019.)

Opinnot ovat ylemmän korkeakoulutason opintoja (EQF7) ja opintokokonaisuudessa opiskelija pääsee kehittämään osaamistaan omat osaamistarpeensa huomioiden, ja osaamistavoitteet vastaavat nykyisiin ja tuleviin kuntoutuksen kehittämisen haasteisiin (Oulun yliopisto 2019; Jyväskylän yliopisto 2019). European Qualifications Framework eli EQF tarkoittaa eurooppalaista tutkintojen viitekehystä, mikä on oppimistuloksiin perustuva kaikenlaisen tutkintojen viitekehys, jolla edistetään eri maiden tutkintokehysten vertailtavuutta. EQF7 -taso on toiseksi korkein 8-tasoisessa viitekehyksessä ja EQF7-tasolla oppimistuloksissa vaaditaan opiskelijalta alan ja eri alojen välisten rajapintojen tietoihin liittyvien kysymysten kriittistä ymmärtämistä, pitkälle vietyä ongelmaratkaisukykyä, jota vaaditaan tutkimus- ja/tai innovaatiotoiminnassa uusien tietojen ja menettelyjen kehittämiseen ja eri alojen tietojen yhdistämiseen. (Auvinen ym. 2022, Euroopan unioni 2020, Opetusministeriö 2009, 46.) Eurooppalainen tutkintojen viitekehys kattaa kaikki suomalaisen koulutusjärjestelmän asteet ja alat ja sen tarkoituksena on parantaa oppimistulosten ja osaamisen kansainvälistä vertailua ja edistää elinikäistä oppimista (Opetusministeriö 2009, 13). Seuraavassa kuvassa (kuviot 4) on avattu tutkintotasot eurooppalaisen viitekehysten mukaisesti.

Kuvio 4 Tutkintotasot luokiteltuna eurooppalaisen viitekehyksen mukaisesti (Opetusministeriö 2009; Ruotsalainen & Kääriäinen 2016, 250)

ProKuntoutus-opintokokonaisuus on suunniteltu yhteistyössä Oulun yliopiston, Oulun ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston kanssa työelämälähtöisyys huomioiden. Koulutus on ollut mahdollista suorittaa työn ohessa, henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti toteutuen yhteisöllisessä, monialaisessa ja monitieteisessä verkkoympäristössä. Opintokokonaisuus tuottaa eri kuntoutuksen alojen tieteellistä, näyttöön perustuvaa asiantuntijaosaamista koostuen seuraavista kokonaisuuksista:

1. Kuntoutuksen monitieteinen tietoperusta ja lähtökohdat 5 op
2. Käyttäytymisen muutoksen ja ohjauksen merkityksellisyys kuntoutuksessa 5 op
3. Kuntoutuksen palvelujärjestelmä, yhteistyöverkostot ja asiakastyön prosessit 5 op
4. Näyttöön perustuva kuntoutus 5 op
5. Työelämäläheinen kuntoutuksen palvelujärjestelmän kehittäminen 10 op

ProKuntoutus-opintokokonaisuuden opintojaksojen osaamistavoitteet opintojaksokuvausten mukaisesti näkyvät seuraavalla sivulla (Kuvio 5).

Kuvio 5 ProKuntoutus-opintokokonaisuuden opintojaksojen osaamistavoitteet

4 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitus on kuvailla ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen kehittymistä suhteessa työelämän kehittämisen tarpeisiin. Työn tavoitteena on tuotettujen tulosten pohjalta laatia kehittämissuhteita ProKuntoutus-opintokokonaisuuden edelleen kehittämiseksi. Lisäksi kehittämissuhteita voidaan hyödyntää kuntoutusalan opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä. Tutkimustehtävät ovat seuraavat:

1. Miten ProKuntoutus-opintoja suorittaneet opiskelijat arvioivat kuntoutuksen osaamisensa kehittyneen opintojen aikana?
2. Miten opiskelijat arvioivat osaamisensa vastaavan työelämän kehittämistarpeisiin kuntoutusalalla?
3. Miten opiskelijat arvioivat ProKuntoutus-opintojen vaikuttaneen heidän urakehitykseen?

5 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

5.1 Tutkimuksellisen kehittämistyön lähtökohdat

Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa, jota voidaan soveltaa käytäntöön kehittämistoimintaa hyödyntäen tai käyttää kehittämistoiminnan tukena. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä kysymyksenasettelut nousevat käytännön toiminnasta, jolloin pyritään perusteltuun, käyttökelpoisen tiedon tuottamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 19–23, 54.) Tässä työssä painottuu tutkimuksellinen ote ja työ sisältää sekä laadullisia että määrällisiä piirteitä. Nykyisin ajatellaan, että vastakkainasettelu laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä on turhaa ja niitä voidaan myös yhdistää (Tuomi & Sarajärvi 2013, 65). Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistämistä voidaan nimittää monistrategiseksi tutkimukseksi (Hirsjärvi & Hurme 2011, 28).

Idea sekä tarve tälle työlle nousi ProKuntoutus-hankkeen toimijoilta. Tällä tutkimuksella haluttiin lähteä selvittämään ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen kehittymistä suhteessa työelämän kehittämistarpeisiin sekä miten opinnot ovat mahdollisesti vaikuttaneet opiskelijoiden omaan urakehitykseen. Saatuja tuloksia sekä niiden pohjalta nousevia kehitysehdotuksia esiteltiin ProKuntoutus-hanketoimijoille toukokuussa 2022. Tulokset ja kehittämisehdotukset on koottu tiivistetysti posteriin, mikä löytyy tämän työn liitteenä (Liite 1).

5.2 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin sähköistä Webropol-kyselyä käyttäen sisältäen strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen kysymysten muotoilemisessa tulee olla huolellinen, sillä kysymysten asettelu vaikuttaa koko tutkimuksen onnistumiseen. Sanamuodoissa tulee olla tarkkana ja kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, ei johdattelevia. Kyselylomakkeen kysymykset muotoutuvat tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimustehtävien mukaisesti ja (Valli 2010, 103–104.) kyselylomakkeen suunnittelun tulee pohjautua teoreettiseen viitekehykseen ja aihetta koskeviin keskeisiin käsitteisiin, sillä niihin liittyvien yleisten käsitteiden avulla mitataan tutkittavaa asiaa (Vilka 2015, 101).

Kyselylomake työstettiin yhteistyössä ProKuntoutus-hanketoimijoiden ja -tutkijoiden kanssa. Kysely lähetettiin ProKuntoutus-opintoihin osallistuneille opiskelijoille (N=46) sähköpostitse maaliskuussa 2022.

kuussa 2021 ja vastausaikaa oli alun perin kaksi viikkoa. Kyselyyn vastaamisesta muistutettiin opiskelijoita kaksi kertaa niin ikään sähköpostitse ja vastausaikaa jatkettiin toukokuun 2021 alkuun saakka. Kyselyyn vastasi yhteensä 16 opiskelijaa, joista 14 antoi suostumuksensa.

Kyselylomake sisälsi kuusi taustamuuttujia kuvaavaa väittämää, joiden avulla selvitettiin vastaajien ikäjakaumaa, koulutustasoa sekä työkokemusta kuntoutusalalta. Kuntoutusosaamista arvioitiin 29 väittämällä ja väittämien osa-alueet olivat 1) analysointiosaaminen (4 väittämää), 2) soveltamisosaaminen (5 väittämää), 3) ymmärtäminen (7 väittämää), 4) arviointiosaaminen (7 väittämää) ja 5) kehittäminen ja luominen (6 väittämää). Kyselylomakkeen osaamista kuvaavat väittämät perustuvat Bloomin taksonomian osaamisen tasoihin ja väittämien sisällöt nousivat ProKuntoutus-opintojen osaamistavoitteista. Osaamisen arvioinnissa käytettiin 5-portaista Likertasteikkaa. Väittämien vastausvaihtoehdot olivat erittäin huonosti, huonosti, ei hyvin eikä huonosti, hyvin sekä erittäin hyvin.

Vastaajien osaamisen kehittymistä pyydettiin kuvailemaan toiveiden sekä kokemusten pohjalta. Toiveiden osalta osaamisen kehittymistä pyydettiin kuvailemaan ammatillisen osaamisen kehittämisen sekä työyhteisön tai organisaation kehittämisen näkökulmasta. Omaan osaamisen kehittymistä pyydettiin kuvailemaan vapaasti, samoin kuin osaamista liittyen työelämän kehittämistarpeiden tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen. Lisäksi pyydettiin myös kuvailemaan, mitä opiskelijat olisivat vielä halunneet opinnoissa käsiteltävän. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, miten koulutus on vaikuttanut heidän urakehitykseensä eri väittämällä, jossa vastausvaihtoehdot olivat täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei saa eikä eri mieltä, samaa mieltä sekä täysin samaa mieltä. Kahdella avoimella kysymyksellä selvitettiin myös vastaajien työnkuvan muuttumista sekä miten oma ammatillinen osaaminen vastaa paremmin tämän hetken kuntoutuksen osaamisen vaatimuksiin.

5.3 Aineiston analysointi

Määrällistä tutkimustietoa tuottavien kysymysten vastausten analysointi toteutettiin tilastollisin menetelmin hyödyntäen Webropol Professional Statistics -analyysiohjelmaa. Määrällisen aineiston analyysissä voidaan esimerkiksi laskea summamuuttujat, millä tarkoitetaan yhteen laskettuja arvoja useiden erillisten, mutta samaa ilmiötä mittaavien muuttujien arvoista. Summamuuttujia voidaan käyttää esimerkiksi asenneväittämiin saatujen vastausten yhdistämisessä. (Tietoarkisto

2022.) Osaamisen edistämistä kuvaavista väittämistä muodostettiin keskiarvosummamuuttajat, mitkä on koostettu yhteen kuvioon tulososiossa. Vastausten määrän ollessa vain 14, väittämien vastausvaihtoehdot päädyttiin muuttamaan viidestä kolmeen yhdistäen vastausvaihtoehdot 'erittäin huonosti' ja 'huonosti' yhdeksi sekä 'hyvin' ja 'erittäin hyvin' yhdeksi vastaukseksi. Lisäksi urakehitykseen liittyvien väittämien osalta muodostettiin prosenttijakaumat ja vastausvaihtoehdot muutettiin viidestä kolmeen yhdistäen vaihtoehdot 'täysin eri mieltä' ja 'jokseenkin eri mieltä' sekä 'jokseenkin samaa mieltä' ja 'täysin samaa mieltä'. Taustamuuttujien osalta hyödynnettiin myös Webropol Professional Statistics -analyysiohjelmaa ja taustamuuttujista on kuvattu tiivistetysti vastaajien ikäjakauma, koulutustaso, kuntoutusalan työkokemus sekä ProKuntoutus-opintojen suoritusaste.

Avointen kysymysten osalta aineiston analyysissä käytettiin induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on paitsi yksittäinen metodi, myös väljä teoreettinen kehys ja sitä voidaan hyödyntää monenlaisessa tutkimuksessa. Sisällönanalyysissä täytyy edetä johdonmukaisesti huomioiden neljä tärkeää vaihetta. Ensinnäkin täytyy päättää, mikä aineistossa kiinnostaa ja tässä huomioidaan tutkimustehtävät eli mihin, haetaan vastauksia. Seuraavaksi poimitaan aineistosta vain kiinnostuksen kohteeseen sopivat asiat eli redusoidaan aineisto. Tämän jälkeen on vuorossa klusterointi eli aineisto luokitellaan tai teemoitetaan. Lopuksi luodaan teoreettiset käsitteet eli abstrahointi ja rakennetaan muodostettujen käsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91–93; Tuomi & Sarajärvi 2018, 107–127.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tavoittaa ihmisen omat kuvaukset koetusta asiasta ja tutkimukseen sisältyy aina kysymys, mitä merkityksiä tutkitaan ja onko ne ihmisen kokemuksia vai käsityksiä. (Vilkkä 2015, 118) Tässä työssä haettiin vastauksia ihmisten kokemuksiin ProKuntoutus-opinnoista suhteessa oman osaamisen kehittymiseen sekä osaamisen arviointiin suhteessa työelämän kehittämistarpeisiin. Aineistosta nousevat teemat pohjautuvat aina tekijän tulkintoihin. Aineistosta nousevien seikkojen tarkastelu suhteessa toisiinsa on olennainen osa analyysiä ja se voidaan tehdä esimerkiksi tyypittelemällä sekä selvittämällä poikkeavia tapauksia (Hirsjärvi & Hurme 2011, 173–176). Seuraavaksi toteutettua sisällönanalyysiä on avattu tarkemmin.

I) REDUSOINTI

Aineistoon tutustuminen alkoi lukemalla kyselyn kaikki vastaukset läpi. Tässä vaiheessa karsittiin epäolennaisuudet pois eli ne vastaukset, jotka eivät vastanneet tutkimustehtäviin. Haastattelukysymyksessä 12 selvitettiin asioita, joita vastaajat olisivat vielä halunneet käsiteltävän opinnoissa osaamisensa edistämiseksi. Tämän kysymyksen vastauksissa tuli paljon selkeää palautetta opinnoista, mitkä päädyttiin jättämään tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Mukaan otettiin ne vastaukset, mitkä vastasivat tutkimustehtäviin. Vastausten pelkistämisen jälkeen palattiin vielä käymään aineisto huolellisesti läpi, jotta kaikki olennaiset vastaukset tuli kirjatuksi ylös.

II) KLUSTEROINTI

Aineistoon tutustumisen jälkeen vastauksia lähdettiin kirjaamaan taulukkomuotoon tutkimustehtävien teemojen mukaisesti. Sen jälkeen aineistosta etsittiin yhtäläisyyksiä, minkä pohjalta muodostui alakäsitteitä. Kun jokaiseen kohtaan oli kirjattu alakäsitteet, käytiin tiivistetyt ilmaukset ja alakäsitteet läpi vielä toistamiseen, jotta mikään ei jäisi huomioimatta. Tässä vaiheessa alakäsitteisiin tuli jonkin verran muutoksia. Alakäsitteiden tarkistusvaiheessa tehtiin jo alustavaa ryhmittelyä.

III) ABSTRAHOINTI

Alakäsitteiden ryhmittelyn myötä lähdettiin muodostamaan näitä ryhmiä kuvaavia yläkäsitteitä. Tässä vaiheessa jouduttiin tekemään myös ratkaisuja oman harkinnan mukaan. Pohdittavana oli, mitkä alakäsitteet voidaan ryhmitellä saman yläkäsitteen alle. Aineiston eri osa-alueissa toistui monelta osin samat ala- ja yläkäsitteet, mutta painotuseroja ja eroavaisuuksiakin löytyi. Ala- ja yläkäsitteiden muodostaminen toteutettiin jokaisesta kyselyn osa-alueesta, jotka näkyvät vielä alla.

- Toiveet oman osaamisen kehittämiseksi oman ammatillisen osaamisen sekä työyhteisön tai organisaation näkökulmasta
- Oman osaamisen kehittäminen
- Työelämän kehittämistarpeiden tunnistaminen
- Työelämän kehittämistarpeisiin puuttuminen

Kuvioissa kuusi ja seitsemän on esimerkit toteutetusta sisällönanalyysistä. Ensimmäisessä kuvassa (kuvio 6) on esimerkki käsitteiden muodostuksesta eli pelkistetyt ilmaukset, niistä muodostetut alakäsitteet sekä yläkäsitteet. Seuraavassa kuvassa (kuvio 7) on esimerkki lopullis-

esta ryhmittelystä, missä yläkäsitteet ja niihin kuuluvat alakäsitteet on helpommin hahmotettavissa, jolloin tulosten raportointi oli mielekästä. Tulokset on raportoitu seuraavassa kappaleessa.

Oman osaamisen kehittyminen opintojen myötä	pelkistetty ilmaus	alakäsitteet	yläkäsitteet
	omien näkökulmien perusteleva moniammatillisessa viitekehyksessä toiminen	omien näkökulmien perusteleva moniammatillinen yhteistyö	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen Verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön kehittämisen merkitys
	opinnot kirkastivat ja syvensivät aikaisempaa osaamista	kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen
	ponnahduslata uralla etenemiseen ja kirkasti ajatusta jatko-opintoihin hakeutumisesta Halu jatkaa kuntoutuksen asiantuntijaksi	Urakehitys Jatko-opinnot	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen / oman urakehityksen edistäminen
	tiedot ja taidot kehittyivät kuntoutustoiminnan kriittisempi tarkastelu	Kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen Kriittinen tarkastelu	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen
	Opinnot antoivat paljon kuntoutuksen palvelujärjestelmän oppimiseen sekä kuntoutujan käyttäytymisen muutoksen teorioista Opin hyödyntämään ja tiivistämään tieteellistä ja näyttöön perustuvaa tietoa	kuntoutuksen palvelujärjestelmän ymmärtäminen käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminen näyttöön perustuvan tiedon soveltaminen tutkitun tiedon soveltaminen	Kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen Kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen Kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä
	Käsitteet selkiytyivät kokonaiskuva alalta hahmottui hyvin	käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminen Laajempi näkökulma kuntoutukseen	Kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen Laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen
	Mahdollisuus työstää työyhteisöme tavoitteita ja luoda selkeät arvopohjat ja teoriat niiden pohjaksi	substanssiosaamisen vahvistuminen teoriatiedon soveltaminen	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen Kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä

Kuvio 6 Esimerkki toteutetusta sisällönanalyysistä

OSAAMISEN KEHITYMINEN OPINTOJEN MYÖTÄ

ALAKÄSITTEET (yht. 17): omien näkökulmien perusteleva, moniammatillisessa työyhteisössä toimiminen, kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen, jatko-opinnot, urakehitys, näyttöön perustuvan tiedon soveltaminen, tutkitun tiedon soveltaminen, laajempi näkökulma kuntoutusalaan, asiakastyön kehittäminen, ammatti-identiteetin vahvistuminen, substanssiosaamisen kehittyminen, tiedonhaku, käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminen, kriittinen tarkastelu, kuntoutuksen palvelujärjestelmän ymmärtäminen, kuntoutuksen yhteiskunnallinen vaikutus, tiedonhaku

Kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen ja sen soveltaminen	Substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen / oman urakehityksen edistäminen	Kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen	Laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen	Verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen
näyttöön perustuvan tiedon soveltaminen, tutkitun tiedon soveltaminen, tiedonhaku, käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminen, tiedonhaku	omien näkökulmien perusteleva, kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen, jatko-opinnot, urakehitys, ammatti-identiteetin vahvistuminen, substanssiosaamisen kehittyminen, kriittinen tarkastelu	asiakastyön kehittäminen, kuntoutuksen palvelujärjestelmän ymmärtäminen	laajempi näkökulma kuntoutusalaan, kuntoutuksen yhteiskunnallinen vaikutus	moniammatillisessa työyhteisössä toimiminen

Kuvio 7 Esimerkki toteutetusta sisällönanalyysistä

6 TULOKSET

6.1 Taustatiedot

Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 16, joista 14 ilmoitti suostumuksensa vastata kyselyyn. Vastausprosentiksi muodostui 30,4. Kyselyyn vastanneista 13 henkilöä oli suorittanut 100 % ProKuntoutus-opinnoista. Kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat iältään 25–63-vuotiaita. Vastaajien koulutustaustat jakautuivat siten, että alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 10 henkilöä, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita kolme henkilöä ja yksi henkilö vastasi suorittaneensa jonkin muun tutkinnon. Vastaajilta selvitettiin myös heidän työkokemustaan kuntoutusalalta. Keskimäärin vastaajat olivat työskennelleet kuntoutusalalla 11 vuoden ajan. Työkokemusvuosista asiakas- ja potilastyötä oli vastaajilla keskimäärin 7,5 vuotta. Lisäksi vastaajilla oli työkokemusta hallinnollisista töistä, projektitöistä, opetustyöstä sekä muusta työstä sosiaali-, terveys tai liikunta-alalta.

6.2 Opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen myötä

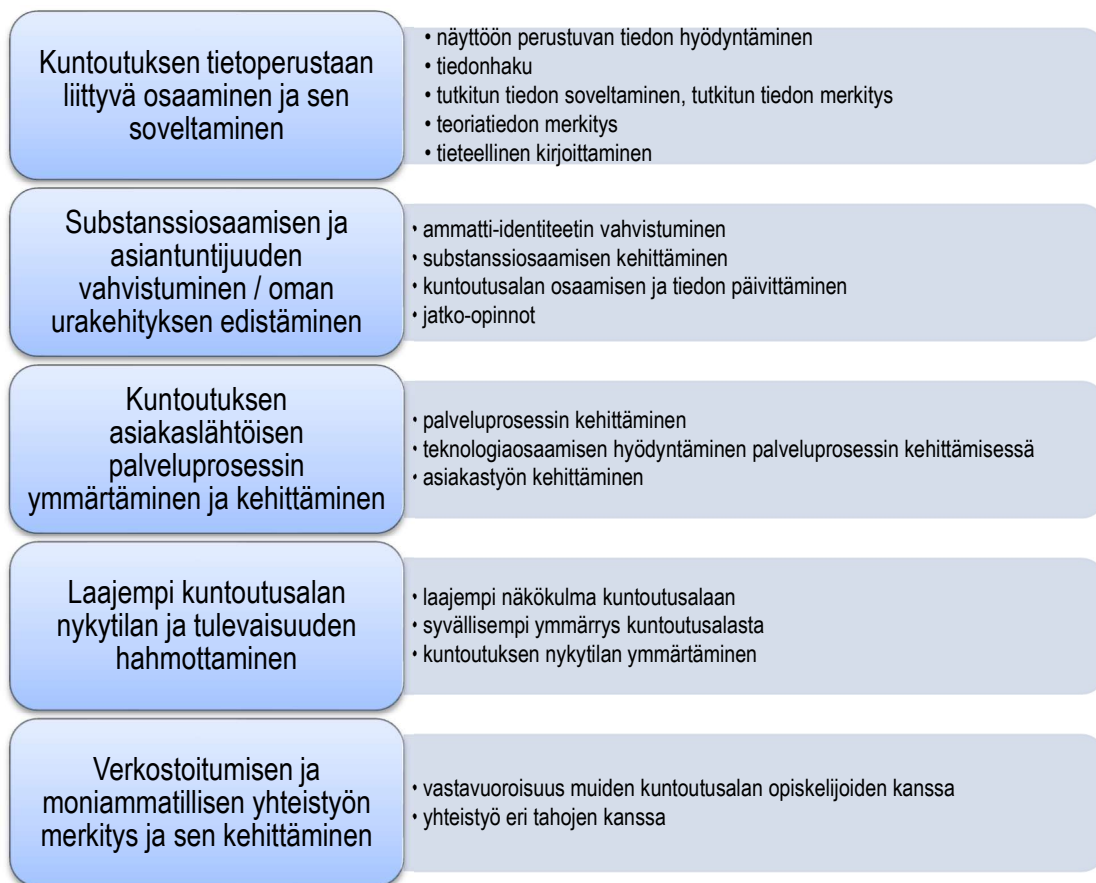
Osaamista pyydettiin kuvailemaan sekä toiveiden osalta että kuvaamaan vapaasti osaamisen kehittymistä opintojen myötä. Opiskelijoiden kokemuksia osaamisen kehittymisestä pyydettiin arvioimaan myös opintojaksotavoitteiden mukaisilla väittämillä. Seuraavaksi esitellään opiskelijoiden toiveet osaamisen kehittämistä, minkä jälkeen on tulokset opiskelijoiden kokemuksista osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen aikana. Tämän kappaleen loppuun on vielä kuvattu opiskelijoiden vastauksia siitä, mitä he olisivat toivoneet opintoihin lisää.

6.2.1 Millaista osaamista opiskelijat halusivat lähteä kehittämään ProKuntoutus-opintojen myötä?

Opiskelijoiden toiveita osaamisen kehittymisestä pyydettiin kuvailemaan vapaasti sekä oman ammatillisen kehittämisen että työelämän kehittämisen näkökulmista.

Oman ammatillisen kehittämisen näkökulmasta toiveissa osaamisen kehittymisessä yläkäsitteet muodostuivat seuraaviksi: 1) kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen ja sen soveltaminen, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen sekä oman urakehityksen edistäminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen sekä 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

Kuntoutuksen tietoperustaan liittyvää osaamista haluttiin lähteä kehittämään tiedonhakutaitojen, tutkitun tiedon ja näyttöön perustuvan tiedon merkityksen ymmärtämisen ja soveltamisen sekä tieteellisen kirjoittamisen kehittämisen osalta. Kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen näkyivät opiskelijoiden vastauksissa, ja tähän liittyen osaamista haluttiin kehittää palveluprosessin kehittämisen, teknologiaosaamisen hyödyntämisen ja asiakastyön kehittämisen osalta. Vastauksissa näkyi myös laajempi osaamisen kehittäminen liittyen ymmärrykseen kuntoutusalan nykytilasta ja tulevaisuudesta. Verkostoitumista ja moniammatillisen yhteistyön merkitystä haluttiin vahvistaa vastavuoroisuudella muiden opiskelijoiden kanssa sekä yhteistyöllä eri tahojen kanssa. Opiskelijat halusivat vahvistaa omaa ammatti-identiteettiään ja substanssiosaamistaan sekä osa vastaajista pohti ProKuntoutus-opintojen tuomaa mahdollisuutta jatko-opinnoille. Seuraavassa taulukossa on kuvattu tiivistetysti ala- ja yläkäsittein opiskelijoiden toiveet osaamisen kehittymistä oman ammatillisen kehittämisen näkökulmasta (kuvio 8).

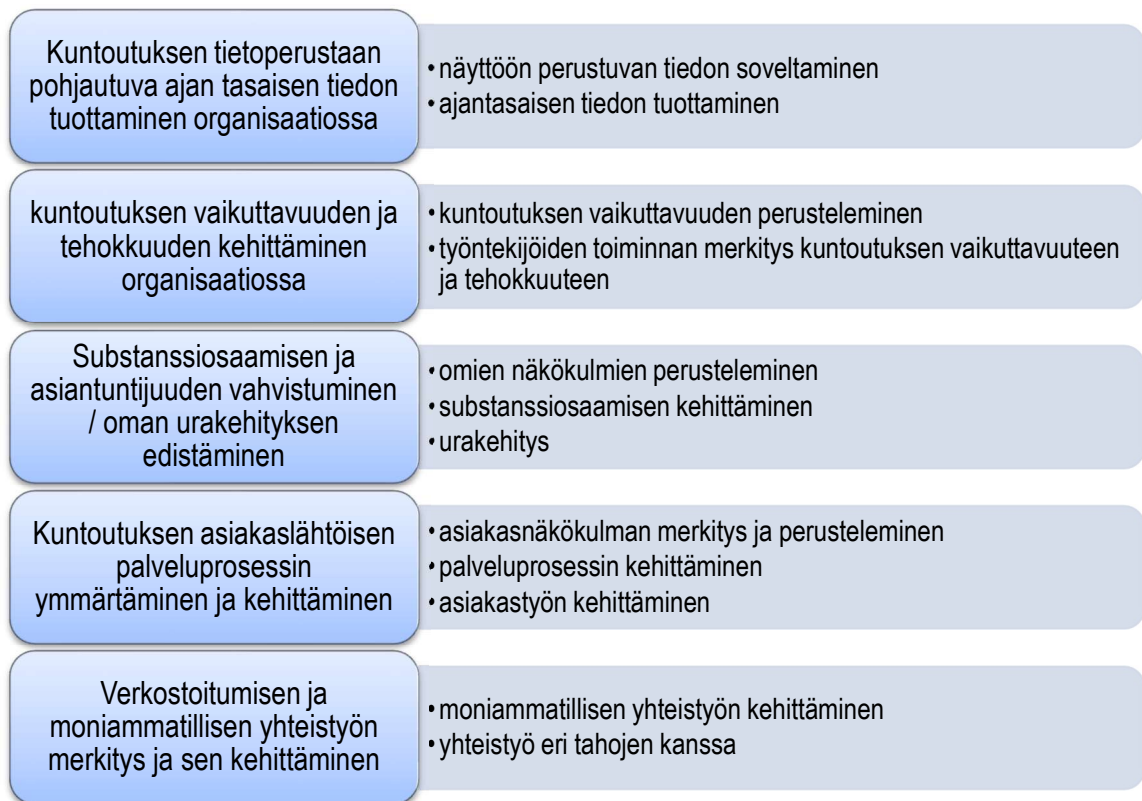

Kuvio 8 Opiskelijoiden toiveet ammatillisen osaamisen kehittymiselle ProKuntoutus-opinnoissa

Työyhteisön tai organisaation kehittämisen näkökulmasta opiskelijoiden toiveissa osaamisen kehittymisestä muodostui niin ikään viisi yläkäsitettä hieman eri painotuksin kuin edellä: 1) Kuntoutuksen tietoperustaan pohjautuva ajan tasaisen tiedon tuottaminen organisaatiossa, 2) kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen organisaatiossa, 3) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen sekä oman urakehityksen edistäminen, 4) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen sekä 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

Vastauksissa haluttiin kehittää osaamista, jolla voidaan työyhteisössä perustella ja kehittää toimintaa mm. näyttöön perustuen sekä tuottaa ajantasaista tietoa työyhteisön tai organisaation käyttöön. Vastauksissa näkyi kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen ja toiveina oli lähteä kehittämään omaa osaamista, jotta voidaan perustella kuntoutuksen vaikuttavuutta tarkemmin sekä kehittää ymmärrystä työntekijän toiminnan merkityksestä kuntoutuksen vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen. Asiakaslähtöisen palveluprosessin kehittäminen nähtiin tärkeänä ja tähän liittyen osaamista haluttiin kehittää asiakasnäkökulman merkityksen ja perustelemisen,

palveluprosessin kehittämisen ja asiakastyön kehittämisen osalta. Myös verkostoituminen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja kehittäminen nousivat vastauksissa esiin. Myös oman substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen näkyi osassa vastauksista. Seuraavassa taulukossa on koottuna opiskelijoiden toiveet osaamisen kehittymisestä organisaation tai työyhteisön näkökulmasta (kuvio 9).

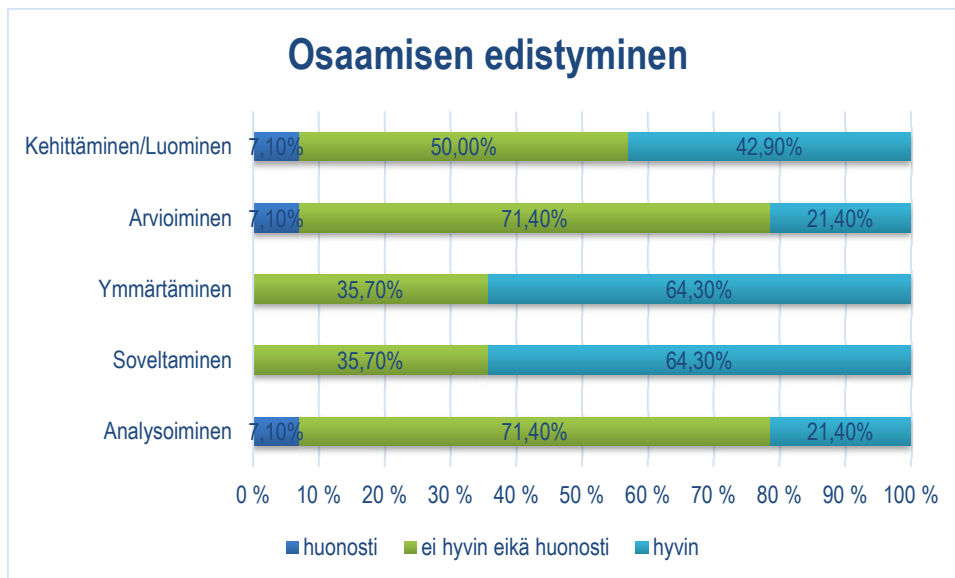

Kuvio 9 Opiskelijoiden toiveet osaamisen kehittymisestä organisaation tai työyhteisön kehittämisen näkökulmasta

6.2.2 Opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen myötä

Opiskelijat arvioivat osaamisen edistymistä ProKuntoutus-opinnoissa opintokokonaisuuden osaamistavoitteiden mukaisilla väittämillä, joita oli yhteensä 29 viideltä eri osaamisen tasolta (mukaillen Bloomin taksonomiaa). Tässä työssä tarkastellaan osaamisen edistymistä opintojen osaamistavoitteiden mukaisesti karkealla tasolla näiden viiden osaamisen tason mukaan. Kaikilla viidellä osaamisen tasolla koettiin osaamisen kehittyneen hyvin seuraavasti: ymmärtämisen ja soveltamisen osalta 64,3 %, kehittämisen ja luomisen osalta 42,9 % sekä arvioimisen ja analysoimisen osalta 21,4 % vastauksista. Analysoimisen, arvioimisen sekä kehittämisen ja luomisen

osalta vastauksista 7,1 % osaaminen koettiin edistyneen huonosti. Kaikissa viidessä osaamisen tasossa koettiin, ettei osaaminen ollut edistynyt opintojen myötä hyvin eikä huonosti; analysoimisen ja arvioimisen osalta 71,4 %, kehittämisen ja luomisen osalta 50,0 % sekä ymmärtämisen ja soveltamisen osalta 35,7 % vastauksista. Vastausten jakautuminen eri osaamisen tasoissa näkyy kuviossa 10.

Kuvio 10 Osaamisen edistyminen eri osaamisen tasojen mukaisesti

85,7 % (n=12) vastaajista oli sitä mieltä, että heidän oma kuntoutusalan ammatillinen osaaminen koettiin ProKuntoutus-opintojen myötä vastaavan paremmin tämän hetken kuntoutuksen osaamisen vaatimuksia. 14,3 % vastaajista (n=2) oli eri mieltä siitä, että oma ammatillinen osaaminen vastaisi paremmin tämän hetken kuntoutuksen osaamisen vaatimuksia. Opiskelijoilta kysyttiin myös, miten oma ammatillinen osaaminen vastaa paremmin tämän hetken kuntoutuksen osaamisen vaatimuksia ja tähän vastauksia saatiin kymmenen. Kolmessa vastauksessa nousi esiin kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen: teoreettinen osaaminen sekä tieteellisten lähteiden käyttäminen työssä ja sen suunnittelussa sekä tutkitun tiedon hyödyntäminen omassa työssä lisääntyi. Kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen tuli esiin viidessä vastauksessa, joissa kuvailtiin osaamisen kehittyneen yleisellä tasolla, ala oli tullut tutummaksi, kuntoutuksen syvällisempi ymmärrys lisääntyi, lisääntynyt tieto on auttanut soveltamaan sekä tieto kuntoutuksen nykytilasta ja tulevaisuuden suuntaviivoista Suomessa lisääntyi. Kahdessa vastauksessa nousi esiin myös kuntoutusalan kehittäminen.

Opiskelijoiden kokemuksista osaamisensa kehittymisestä muodostui viisi yläkäsitetä, jotka ovat 1) kuntoutuksen tietoperustaan liittyvä osaaminen ja sen soveltaminen, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen sekä oman urakehityksen edistäminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen sekä 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

Opiskelijat kokivat saaneensa lisää osaamista kuntoutuksen tietoperustaan ja sen soveltamiseen liittyen näyttöön perustuvan ja tutkitun tiedon soveltamisen, tiedonhaun sekä käsitteiden ja teorioiden ymmärtämisen osalta. Opiskelijat kokivat oppineensa hyödyntämään ja tiivistämään tieteellistä ja näyttöön perustuvaa tietoa kuntoutuksesta, alan käsitteet selkeytyivät sekä tiedonhakutaitojen kehittyttyä on haettu tutkittua tietoa ja kiinnostus tutkimusten ja katsausten lukemiseen on vahvistunut. Työn tavoitteiden ja määrittelyn pohjaksi selkeiden arvoperusteiden ja teorioiden hyödyntäminen ja luominen vahvistuivat. Konkreettisina esimerkkeinä teorioiden merkityksestä käytännön työhön vastauksissa nousivat esiin kuntoutujan käyttäytymisen muutokseen liittyvien teorioiden sekä motivaatioteorioiden oppiminen.

Oman substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen lisääntyivät ja mm. omien näkökulmien perusteleminen, kuntoutusalan osaamisen ja tiedon päivittäminen sekä kriittinen tarkastelu vahvistuivat. Opiskelijat kokivat opintojen kirkastaneen ja syventäneen aiempaa osaamista. Oman mielipiteen tuominen esille kuntoutusalan ammattilaisena vahvistui ja tähän saatiin rohkeutta ja opintojen myötä tarjoutui mahdollisuus työyhteisön tavoitteiden työstämiseen. Opinnot toivat monelle myös ajatuksia omaan urakehitykseen tai jatko-opintoihin. Vastauksissa mainittiin myös kaikkien kuntoutusalan ammattilaisten vastuu päivittää ja kehittää omaa ajatteluaan.

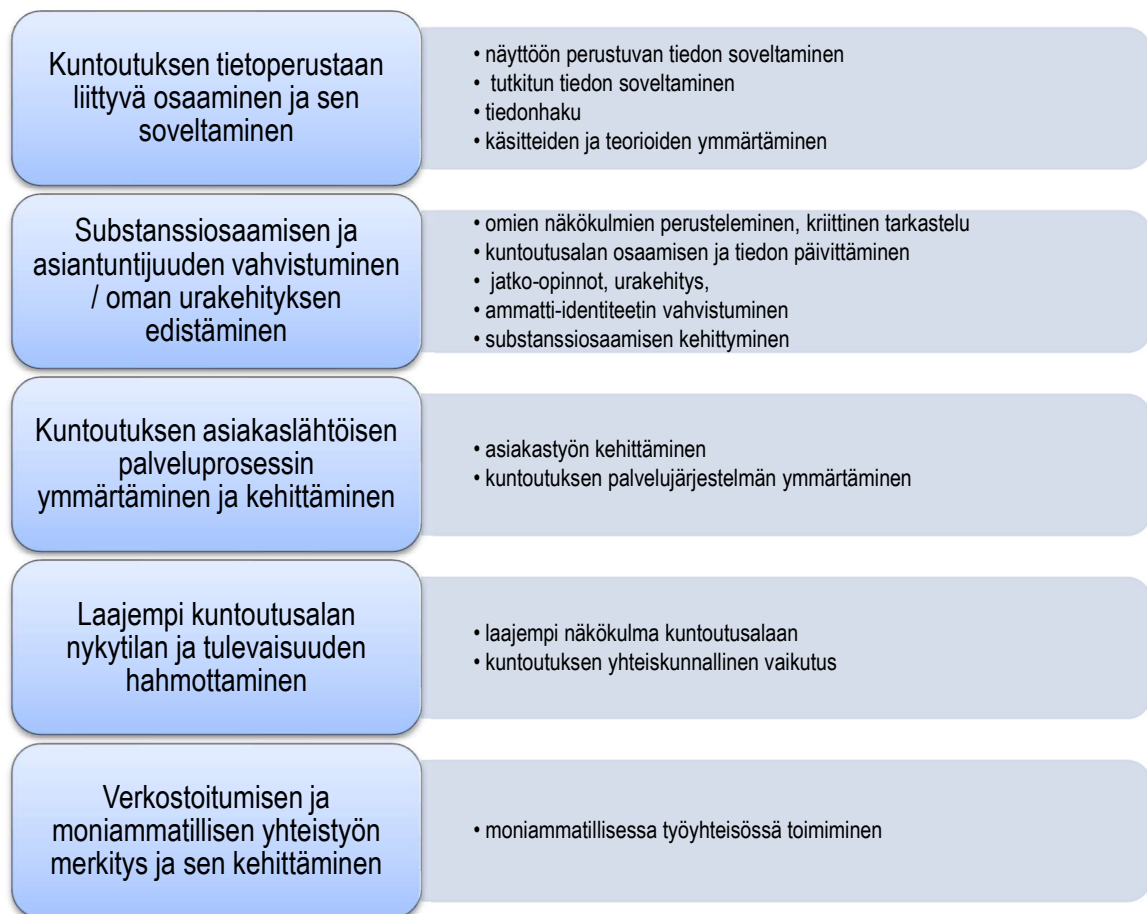
Asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtämisen ja kehittämisen osaaminen vahvistui asiakastyön kehittämisen sekä kuntoutuksen palvelujärjestelmän ymmärtämisen osalta. Erityisesti opintojen anti kuntoutuksen palvelujärjestelmän ja kuntoutusprosessin moninaisuuden oppimisen osalta nousi vastauksissa esiin. Lisäksi vastauksissa näkyi asiakkaan aidon ja yksilöllisen kohtaamisen sekä muutosprosessin ymmärtämisen ja asiakkaan motivoinnin merkitykseen liittyvä oppiminen. Yksilöllisen kohtaamisen ja motivoinnin koettiin vaikuttavan myös kuntoutuksen vaikuttavuuteen.

Opiskelijat kokivat saaneensa laajempaa näkökulmaa kuntoutusalaan sekä ymmärsivät paremmin kuntoutuksen yhteiskunnallista vaikutusta. Kokonaiskuva kuntoutuksen alalta hahmottui hyvin

ja saatiin varmuutta siitä, että kuntoutuksella on tärkeä merkitys yhteiskunnassa. Kuntoutuksen uudistamisen ja siihen liittyvän yhteiskunnallisen keskustelun ymmärtäminen ja tiedon löytäminen vahvistuivat. Lisäksi tieto kuntoutuksen mahdollisuuksista lisääntyi sekä ymmärrys kuntoutuskäsitteen laajuudesta ja kuntoutusjärjestelmän moninaisuudesta valtakunnalliselta tasolta yksilötasolle vahvistui.

Verkostoitumiseen ja moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen liittyvän osaamisen koettiin vahvistuneen ainoastaan yhdessä vastauksessa, missä mainittiin moniammatillinen työyhteisö ja siinä toimiminen.

Seuraavassa kuvassa (kuvio 11) näkyy tiivistetysti ylä- ja alakäsittein opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä. Tämän jälkeen kuviossa 12 on yhteenvetona ProKuntoutus-opintojen myötä kuntoutusalan laaja-alaisen osaamisen kehittymisen osa-alueet kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla.

Kuvio 11 Opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittymisestä ProKuntoutus-opintojen myötä

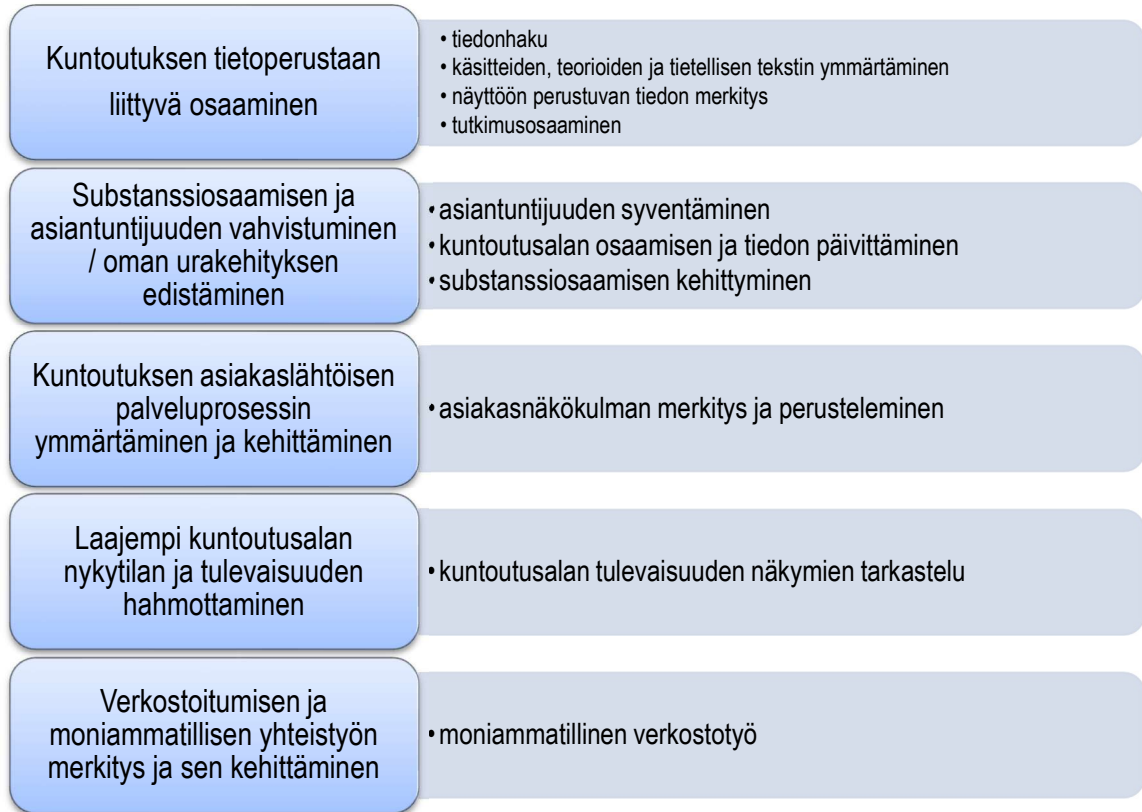
Kuvio 12 Opiskelijoiden kokemukset kuntoutusalan laaja-alaisen osaamisen kehittämisestä ProKuntoutus-opintojen myötä

6.2.3 Millaista osaamista opiskelijat olisivat vielä kaivanneet lisää?

Osaamista kaivattiin myös lisää kaikilla edellä mainituilla viidellä osa-alueella eli 1) tietoperustaan liittyvä osaaminen, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen sekä 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

Vastauksista käy ilmi, että osa opiskelijoista kaipasi enemmän osaamista tiedonhaun, käsitteiden ja teorioiden ymmärtämisen sekä näyttöön perustuvan tiedon merkityksen osalta. Lisäksi tutkimusosaamista ja tieteellisen tekstin ymmärtämiseen liittyvää osaamista olisi toivottu enemmän. Yhdessä vastauksessa opiskelija kaipasi vahvempaa osaamista asiakasnäkökulman merkitykseen liittyen erityisesti lasten ja perheiden näkökulman osalta. Myös moniammatilliseen verkosto-

työhön liittyvää osaamista ja kuntoutusalan tulevaisuuden näkymien tarkasteluun liittyvää osaamista toivottiin enemmän. Osa opiskelijoista kaipasi myös asiantuntijuuden ja substanssiosaamisen vahvistumista vielä lisää. Seuraavassa kuviossa (Kuvio 13) näkyy vielä tiivistetysti, mitä opiskelijat olisivat kaivanneet opintoihin lisää.

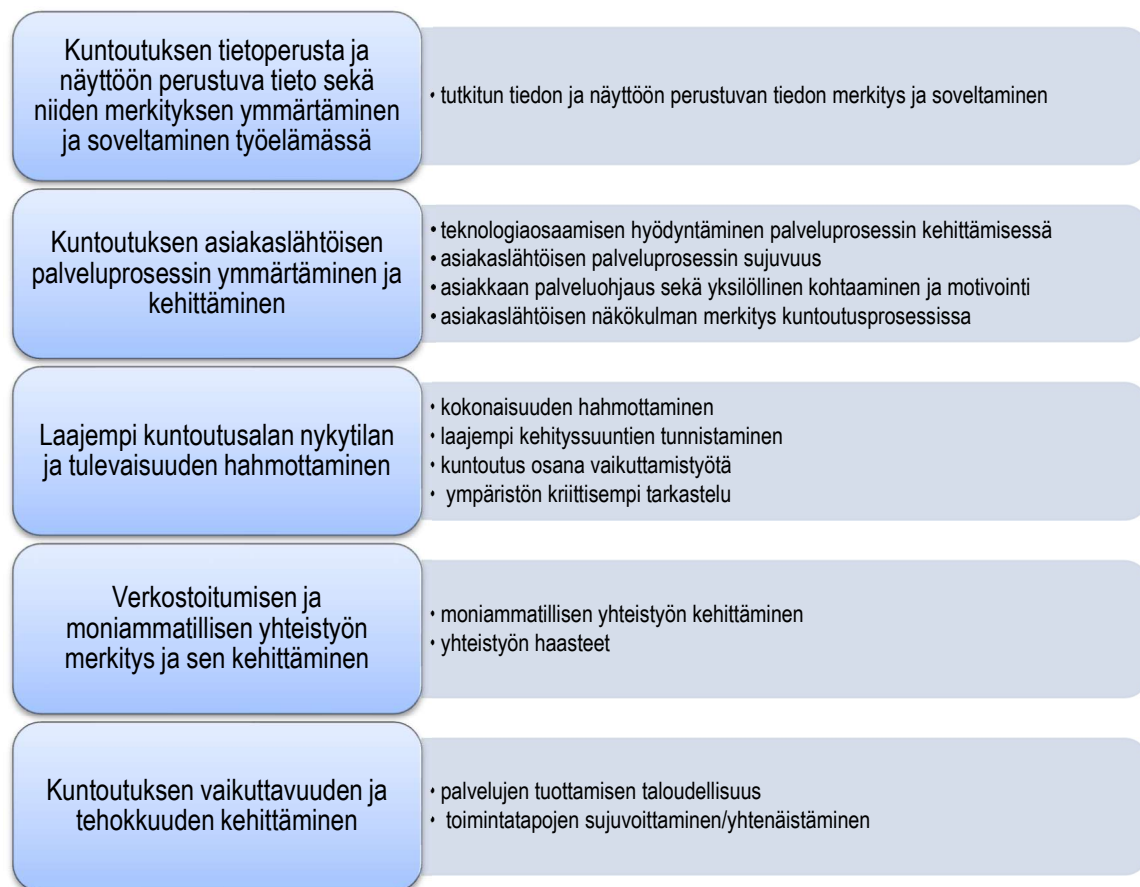
Kuvio 13 Millaista osaamista opiskelijat olisivat kaivanneet lisää ProKuntoutus-opintoihin

6.3 Työelämän kehittämistarpeiden tunnistaminen ja niihin puuttuminen

ProKuntoutus-opintojen opiskelijoilta selvitettiin kyselyssä, kuinka opinnot ovat edesauttaneet tunnistamaan kuntoutusalan työelämän kehittämistarpeita ja puuttumaan niihin. Kehittämistarpeiden tunnistamisessa aineistosta nousi esiin samoja teemoja kuin osaamisen kehittämisessäkin kuntoutuksen tietoperustan, asiakaslähtöisen palveluprosessin, verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyöhön sekä kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottamisen osalta. Lisäksi omana yläkäsitteenä muodostui kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen.

Kuntoutuksen tietoperustaan liittyen opiskelijat tunnistivat kehittämistarpeita tutkitun tiedon ja näyttöön perustuvan tiedon merkityksestä ja soveltamisessa työelämään: toiminnan ja toimintamallien perustuminen tutkittuun tietoon eikä vain totuttuihin käytäntöihin. Kuntoutuksen asiakas-

lähtöisen palveluprosessin ymmärtämisen ja kehittämisen osalta kehittämistarpeita tunnistettiin useita: teknologiaosaamisen hyödyntäminen palveluprosessin kehittämisessä, asiakaslähtöisen palveluprosessin sujuvuus, asiakkaan yksilöllinen kohtaaminen ja motivointi, asiakaslähtöisen näkökulman merkitys kuntoutusprosessissa sekä asiakkaan palveluohjaus. Työelämän kehittämistarpeita tunnistettiin myös verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön kehittämisen, toimintatapojen sujuvoittamisen ja yhtenäistämisen, kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittämisen sekä laajemmin kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottamisen osalta. Työelämään liittyvien kehitystarpeiden tunnistamiseen liittyvät ylä- ja alakäsitteet näkyvät kootusti seuraavassa kuviossa (kuvio 14).

Kuvio 14 Työelämän kehittämistarpeiden tunnistaminen

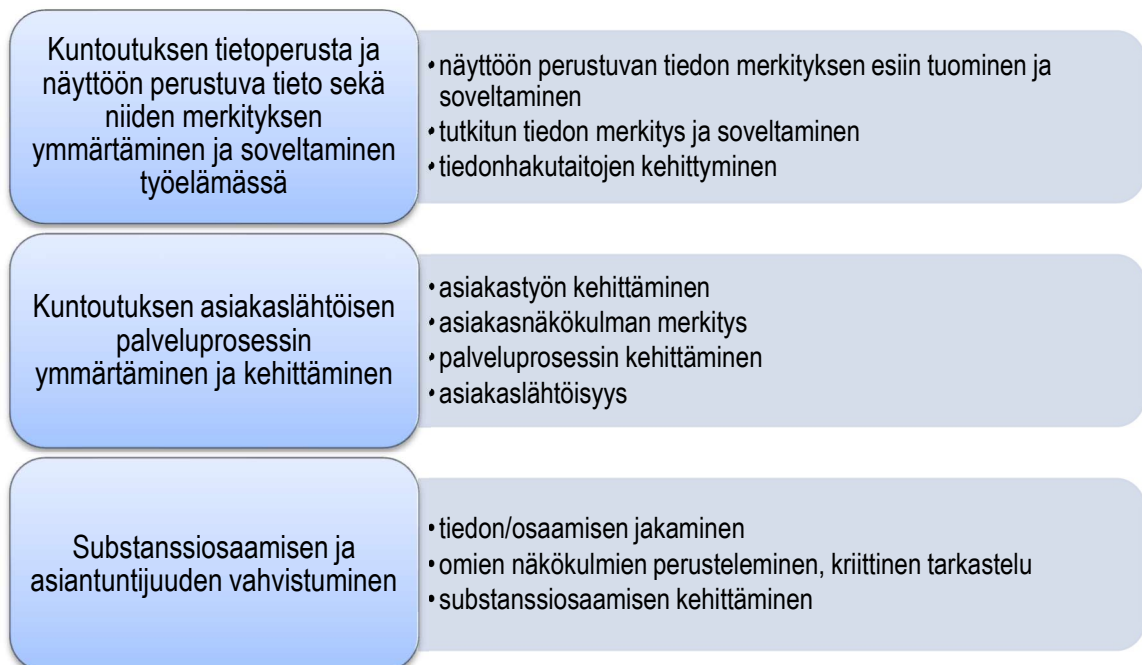
ProKuntoutus-opintojen myötä opiskelijat ovat myös päässeet vaikuttamaan ja puuttumaan työelämän kehittämistarpeisiin. Opiskelijat kokivat, että tutkitun tiedon ja näyttöön perustuvan tiedon sekä niiden merkityksen esiin tuominen sekä tiedonhakutaitojen kehittyminen ovat edesauttaneet puuttumista työelämän kehittämistarpeisiin. Yhtenä vahvana teemana nousi teoriatietoon perustuva vaikuttaminen, josta esimerkkinä kaksi poimintaa kyselyn vastauksista:

”...tieteellisen tiedon avulla voidaan perustella kehittämistarpeita...”

”...yritän antaa kehitysehdotuksia ja löytää itse tietoa näyttöön perustuen...”

Myös kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin kehittämiseen pystyttiin puuttumaan paremmin asiakastyön kehittämisen, asiakasnäkökulman esiintuomisen, asiakaslähtöisyyden sekä palveluprosessin kehittämisen osa-alueissa. Opiskelijat kokivat myös substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistumisen antaneen valmiuksia puuttua työelämän kehittämistarpeisiin. Opiskelijat kokivat, että epäkohtien aktiivisempi puheeksi ottaminen, olemassa olevien käytänteiden kritisointi ja oman toiminnan kyseenalaistaminen, uskallus ja rohkeus ottaa kantaa ja tuoda esiin omaa näkemystä niin työyhteisössä kuin moniammatillisissa tiimeissäkin.

Kehittämiskohteisiin puuttuminen näkyi vastauksissa myös työelämässä konkreettisena kehittämistoimintana: motivoivan haastattelun tuominen asiakastyöhön, työpaikan materiaalien päivittäminen sekä yhteistyön kehittäminen mm. koulutuksilla sote-alan työntekijöille. Lisäksi toiminnan kehittäminen mm. kokemusasiantuntijoiden mukaan ottamisella kehittämistyöhön sekä palvelusäiltöjen muuttamistarpeiden perusteleminen palvelujen tilaajille näkyi puuttumisena kehittämiskohteisiin kuntoutusalan työelämässä. Tähän loppuun on koottu tiivistetysti työelämän kehittämistarpeisiin puuttumisen ylä- ja alakäsitteet (kuvio 15).

Kuvio 15 Työelämän kehittämistarpeisiin puuttuminen

6.4 ProKuntoutus-opiskelijoiden urakehitys

Kyselyssä selvitettiin myös opiskelijoiden urakehitystoiveita sekä mahdollisia jo toteutuneita muutoksia vastaajien urakehityksessä ProKuntoutus-opintojen suorittamisen jälkeen viiden väittämän avulla. Väittämät ja vastausten jakautuminen näkyvät seuraavassa taulukossa (taulukko 1).

TAULUKKO 1 Urakehitykseen liittyvien väittämien vastausten jakautuminen

Urakehitykseen liittyvät väittämät	eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	samaa mieltä
1. Työnkuvani on muuttunut opintojen aikana tai sen jälkeen vastaamaan paremmin urakehitykseni toiveita.	28,6% (n 4)	21,4% (n 3)	50,0% (n 7)
2. Olen hakeutunut tai motivoitunut hakemaan tutkintoon johtavaan koulutukseen (esim. maisterin tutkinto, yamk-tutkinto tai muu korkeakoulututkinto).	7,1 % (n 1)	14,3% (n 2)	78,6% (n 11)
3. Olen hakeutunut täydennys- tai erikoistumiskoulutukseen.	50,0% (n 7)	35,7% (n 5)	14,3% (n 2)
4. Olen hakeutunut tai motivoitunut hakemaan toiseen kuntoutusalan perustutkintoon johtavaan koulutukseen (esim. fysioterapia, kuntoutusohjaaja).	71,4% (n 10)	14,3% (n 2)	14,3% (n 2)
5. Olen hakeutunut tai motivoitunut hakemaan tieteelliseen jatkokoulutukseen (tohtoriopinnot)	50,0% (n 7)	21,4% (n 3)	28,6% (n 4)

Seitsemän vastaajan kohdalla työnkuva oli muuttunut toivottuun suuntaan, sen sijaan neljä vastaajista oli eri mieltä ja kolme ei samaa eikä eri mieltä työnkuvan muuttumiseen liittyvän väittämän vastauksissa. Opiskelijat, joiden työnkuva oli muuttunut, kuvasivat työtehtävien muuttumista perustehtävästä asiantuntijaksi, esihenkilötehtäviin sekä tiimivastaavaksi.

Kyselyn vastauksissa nousi esiin opiskelijoiden suunnitelmat, toiveet tai toteutus tutkintoon johtavista jatkokoulutusaikaisista. Vastauksissa nousi esiin ylempi ammattikorkeakoulututkinto, maisteritutkinto, tohtorin tutkinto sekä ammatillinen opettajakoulutus. Urakehitykseen liittyvissä väittämässä 11 vastaajaa oli joko motivoitunut hakemaan tai jo hakeutunut tutkintoon johtavaan koulutukseen. Kaksi vastaajista oli hakeutunut täydennys- tai erikoistumiskoulutukseen. Niin ikään kaksi vastaajista oli joko motivoitunut hakemaan tai hakeutunut toiseen kuntoutusalan perustutkintoon

johtavaan koulutukseen ja neljä vastaajista oli motivoitunut hakemaan tai hakeutunut tohtoriopintoihin. Kyselyyn vastanneet kuvasivat ProKuntoutus-opintojen vaikutusta omaan urakehitykseen mm. seuraavasti:

”ponnahduslauta uralla etenemiseen”

”...vision vahvistuminen siitä, että haluan jatkaa uraa kuntoutuksen asiantuntijaksi...”

”ammattillinen itsevarmuus ja identiteetti kuntoutusalan osaajana vahvistui”

6.5 Yhteenveto tuloksista ja kehittämisehdotukset kuntoutusalan koulutuksen kehittämiseksi

Yhteenvetona tuloksista muodostui opiskelijoiden kuntoutusalan laaja-alaisen osaamisen kehittämisen osa-alueet ProKuntoutus-opinnoissa. Osa-alueet ovat seuraavat: 1) kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen ja 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

Osaamisen koettiin kehittyvän ja edistyneen kaikilla osa-alueilla, kuitenkin osa opiskelijoista kaipasi edelleen osaamista myös lisää kaikkien osa-alueiden osalta. Niin opiskelijoiden toiveissa kuin kokemuksissakin osaamisen kehittymisestä sekä siinä, mitä jäätii vielä kaipaamaan lisää, vahvimpana nousi esiin kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä. ProKuntoutus-opintojen myötä osaamisen kehittyminen on edesauttanut opiskelijoita tunnistamaan työelämän haasteita ja kehittämistarpeita sekä myös puuttumaan niihin. Työelämän kehittämistarpeiden tunnistamisessa toistuivat edellä mainitut teemat sekä omana erillisenä teemana nousi esiin kuntoutusalan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Opinnot ovat vaikuttaneet myös osan opiskelijoista urakehitykseen työtehtävien muuttumisen tai jatko-opintojen merkeissä.

Tulosten pohjalta nousi kehittämisehdotuksia ProKuntoutus-opintokokonaisuuden edelleen kehittämiseksi. Lisäksi kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää laajemmin kuntoutusalan koulutuksen ja osaamisen kehittämiseksi. Tulevaisuudessa kuntoutusalan opinnoissa tulee olla laaja-alaisia opintoja, joissa korostuu

- 1) Kuntoutusalan tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto ja niiden merkitys
- 2) Moniammatillisuuden ymmärtäminen ja sen kehittäminen
- 3) Kuntoutusalan asiakasprosessien ymmärtäminen ja niiden kehittäminen
- 4) Kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen
- 5) Yhteiskunnallisten ja globaalien muutosten huomioiminen
- 6) Vapaus syventää omaa substanssiosaamista

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Opiskelijoiden osaamisen kehittymistä selvitettiin toiveiden sekä kokemusten pohjalta. Opiskelijat arvioivat oman osaamisensa kehittyneen ProKuntoutus-opintojen myötä monilta osin toiveiden mukaisesti. Osaamisen kehittymisen viisi pääteemaa toistuivat tuloksissa sekä opiskelijoiden toiveissa, kokemuksissa osaamisen kehittämisestä sekä työelämän kehittämistarpeiden tunnistamisessa ja niihin puuttumisessa. Yksi ero osaamiseen liittyvien toiveiden sekä kokemusten välillä oli verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkityksessä ja sen kehittämisessä: tämä nousi esiin toiveissa useammassa vastauksessa, mutta kokemuksissa ainoastaan yhdessä vastauksessa, jossa koettiin moniammatillisen työyhteisössä toimimisen vahvistuneen. Muilta osin opiskelijoiden kokemukset osaamisen kehittämisestä vastasivat pitkälti heidän odotuksiaan. Osa opiskelijoista kuitenkin toivoi edelleen lisää osaamista kaikkien osa-alueiden osalta.

Opiskelijoiden osaamisen edistämistä ProKuntoutus-opintojen myötä selvitettiin osaamistavoitteiden mukaisilla väittämillä ja vastauksia käsiteltiin tässä työssä ainoastaan karkeasti viiden eri osaamisen tason mukaisesti. Kehittämisen ja luomisen, arvioimisen sekä analysoimisen osa-alueilla 7,1 % vastaajista kokee osaamisen edistymisen toteutuneen huonosti. Pienen vastausprosentin vuoksi tämä 7,1 %:n vastausmäärä tarkoittaa vain yhden vastaajan vastausta. Kuitenkin jokaisella viidellä osaamisen tasolla osaamisen edistymisen on arvioitu toteutuneen myös hyvin. Huomioitavaa on myös se, että kaikkien osa-alueiden osalta on myös vastattu 'ei hyvin eikä huonosti', jolloin ei voida päätellä, miten vastaajien osaaminen on kehittynyt. Prosenttiosuuksien kuvaus antaa selkeän kuvan osaamisen edistämisestä eri osaamisen tasoilla, mutta tuloksia tulkitessa tulee huomioida kyselyyn vastanneiden lukumäärä sekä vastausprosentti 30,4 % (n=14).

Tässä opinnäytetyössä esiin nousseissa kuntoutusalan osaamisen kehittämisen osa-alueissa voidaan nähdä monia yhteneväisyyksiä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin sosiaali- ja terveysalan osaamiseen liittyen. Esimerkiksi fysioterapeuttien ydinosaamista Suomessa on selvitetty hanketyössä vuosina 2013–2016 ja ydinosaamisessa nousivat esiin mm. substanssiosaaminen sekä tieteellisyys työn perustana. (Sjögren, Von Hedenberg, Parikka, Valkeinen, Heikkinen & Piirainen 2015, 29–30.) Sosiaali- ja terveysalan yhteistä osaamista kartoitettiin myös SOTETIE-

hankkeessa (2019–2021) tehdyssä kirjallisuuskatsauksessa ja siinä keskeisiä osaamisen lisäämisen tarpeita tunnistettiin mm. asiakaslähtöisyyden, palvelujärjestelmäosaamisen, näyttöön perustuvan toiminnan ja digitalisaation osaamisen vahvistamisessa (Arell-Sundberg ym. 2020). Kuntoutusalan osaamiskeskittymän järjestämässä kehittämistyöpajassa visioitiin kuntoutuksen toteutumista vuonna 2030 ja keskeisimmiksi teemoiksi nousivat niin ikään mm. teknologian hyödyntäminen, monialaisuus ja moniammatillisuus, asiakkaan aktiivinen rooli kuntoutusprosessissa, vahva substanssiosaaminen sekä tutkimusosaaminen (Holvikivi ym., 2020, 5–12). Tämän opinäytetyön tuloksissa osaamisen kehittymisen osa-alueiksi muodostui kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja kehittäminen, substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen, kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen sekä verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen. Lisäksi yhdeksi osaamisen kehittämisen osa-alueeksi muodostui laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen, mikä kuvastaa ProKuntoutus-opintokokonaisuuden sisältöä ja osaamistarvetta nimenomaan laaja-alaisemman kuntoutusalan osaamisen näkökulmasta. Kuntoutusnäkökulman laajentaminen nousi esiin myös Jämsän (2014) väitöskirjatutkimuksessa työelämälähtöisestä oppimisesta ylemmässä ammattikorkeakoulussa kuntoutuksen koulutusohjelmassa.

Yhtenä erona monien aiempien tehtyjen selvitysten ja tämän työn tulosten osalta on teknologiaosaamisen kehittämisen merkitys. Tämän työn tuloksissa teknologiaosaamisen kehittäminen nousi esiin ainoastaan yhdessä vastauksessa kysyttäessä, millaista osaamista opiskelijat halusivat lähteä kehittämään ProKuntoutus-opintojen myötä. Teknologiaosaaminen tai digiosaaminen eivät nousseet opiskelijoiden vastauksissa esiin kysyttäessä kokemuksista osaamisen kehittymisestä. Työelämän kehittämistarpeiden tunnistamisessa nousi esiin teknologian hyödyntäminen asiakaspalveluprosessissa, mutta kuitenkin tähän ei vastausten perusteella ollut konkreettisesti puututtu työelämässä. Huomioarvoista on, että Lintulan ja Paalasmaan (2020, 28) Metropolia ammattikorkeakoulussa tekemässä selvityksessä (Osaamista kuntoutukseen kuntoutujan parhaaksi) perusdigitaalisiin liittyvä osaaminen ei myöskään tullut esiin. Kuitenkin sosiaali- ja terveysalalla yksi merkittävä kehittämistarve koskee kotiin vietäviä palveluja ja sen toteuttamiseksi digitaalisiin perustuva koti- ja etäkuntoutusosaaminen ja sen kehittäminen on olennaista (Lintula & Paalasmaa 2020) ja teknologiset ratkaisut ovat kuntoutuksessa tärkeässä asemassa (Witte, Steel, Gupta, Ramos & Roentgen 2018). Teknologia- ja digiosaamisen kehittäminen mainitaan myös opetushallituksen osaamisen ennakointifoorumissa (Opetushallitus 2019) sekä kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelmassa (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 2020, 88).

Teknologiaosaamisen vahvistaminen nousee esiin monissa kuntoutusalan osaamistarpeisiin liittyvissä selvityksissä ja tutkimuksissa. Esimerkiksi vuosina 2019–2021 toteutuneessa SOTE-TIE-hankkeessa kartoitettiin sosiaali- ja terveysalan yhteistä osaamista ja hankkeessa tehdyssä kirjallisuuskatsauksessa yhtenä keskeisenä osaamisen lisäämisen tarpeena tunnistettiin digitalisaatio osaamisen vahvistamisessa (Arell-Sundberg ym. 2020). Myös kuntoutusalan osaamiskeskittymän järjestämässä kehittämistyöpajassa visioitiin kuntoutuksen toteutumista vuonna 2030 ja yhtenä keskeisenä teemana nousi niin ikään teknologian hyödyntäminen (Holvikivi ym., 2020, 5–12). Teknologia- ja digiosaamisen tärkeys kuntoutusalalla nousee esiin lukuisissa muissakin lähteissä (esim. Aho 2008; Jauhiainen ym. 2017; Manka & Mäenpää 2010; Radnia 2018; Ryttyläinen-Korhonen 2020).

Opiskelijoiden toiveet sekä kokemukset osaamisen kehittämisestä vastaavat monilta osin niitä kehittämistarpeita, mitä opiskelijat tunnistivat työelämässä: kuntoutuksen tietoperusta, asiakaslähtöinen palveluprosessi, verkostoituminen ja moniammatillinen yhteistyö sekä kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen. Lisäksi opiskelijat olivat tunnistaneeet työelämässä kehittämistarvetta olevan myös kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden osalta, mikä ei kuitenkaan noussut esille opiskelijoiden toiveissa tai kokemuksissa osaamisen kehittämisestä. Opiskelijat kuvasivat voineensa myös puuttua työelämässä havaittuihin kehittämistarpeisiin kuntoutuksen tietoperustan ja sen soveltamisen sekä asiakaslähtöisen palveluprosessin kehittämisen osalta. Lisäksi substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistuminen näkyi vastauksissa liittyen työelämän kehittämistarpeisiin puuttumisessa, sillä opiskelijat olivat voineet esimerkiksi jakaa tietoaan ja osaamistaan työyhteisössä, perustelemaan omia näkökulmiaan sekä tarkastelemaan toimintaa kriittisemmin.

Opiskelijoiden tunnistamissa työelämän kehittämistarpeissa löytyy yhteneväisyyksiä kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Kappaleessa 3 on avattu kuntoutusosaamisen ja osaamisen kehittämisen käsitteitä ja osaamisen vastaamista työelämän kehittämistarpeisiin. Keskeisimpiä osaamisen kehittämisen osa-alueita kuntoutusalalla ovat teknologiaosaaminen, moniammatillinen yhteistyö, muutos- ja ennakointiosaaminen sekä ammattilaisten vahva substanssiosaaminen (esim. Holvikivi ym. 2020 ja Laine 2021, 24–25). Myös SOTETIE-hankkeen selvityksessä osaamistarpeiden muutoksiin vaikuttavia tekijöitä ovat aiemmin mainitun digitalisaation lisäksi myös moniammatillisuus sekä näyttöön perustuva toiminta. Näiden lisäksi myös asiakkaan aktiivinen rooli, tarve palvelujen integrointiin sekä taloudellisten resurssien huomiointi nousevat esille. (Arell-Sundberg ym. 2020.)

Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan substanssiosaamista eri asiantuntijoilta, mutta sen lisäksi on myös tarve yhteiselle sosiaali- ja terveysalan osaamiselle koskien myös kuntoutusalan ammattilaisia. Tämän työn perusteella opiskelijat ovat hyötäneet monilta osin ProKuntoutus-opinnoista liittyen oman osaamisen kehittämiseen, työelämän kehittämiseen sekä omaan urakehitykseen. Tutkintoon tähtäävien opintojen sekä spesifimpien, alakohtaisten täydennyskoulutusten lisäksi opintomaailman ja kuntoutusalan viidakossa on selvästi oma paikkansa myös laaja-alaisille kuntoutusalan opinnoille. ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden oman osaamisen kehittämisen lisäksi opinnoista ovat hyötäneet myös heidän työyhteisönsä, ja sitä kautta hyöty näkyy toivottavasti myös kuntoutuspalveluita käyttäville asiakkaille.

ProKuntoutus-opintokokonaisuus on jatkunut edelleen syyskuussa 2021 verkkokoulutuksena ja uudessa kokonaisuudessa painopisteenä on erityisesti vastata muuttuneisiin yhteiskunnan tarpeisiin, etäkuntoutusosaamisen haasteisiin sekä kehittää kuntoutukseen liittyvää tutkimus- ja kehittämisosaamista. Tässä koulutuskokonaisuudessa huomioidaan tarve laaja-alaiselle yhteiselle kuntoutusosaamiselle sekä vankalle erityisosaamiselle niin kuntoutuspalvelujen tuottamisen, kehittämisen kuin tutkimuksenkin osalta. (Ruotsalainen ym. 2021.) Työtä osaamistarpeiden tunnistamiseksi sekä osaamisen edistämiseksi tehdään paljon ja ProKuntoutus-opintojen jatkuminen on tärkeä esimerkki työn tuloksista eli koulutus kehittyy ja jatkuu.

Tässä työssä selvitettiin myös ProKuntoutus-opiskelijoiden urakehitystoiveita sekä miten opinnot ovat mahdollisesti vaikuttaneet heidän urakehityksiinsä. Vastauksissa käy ilmi, että useampi opiskelija oli hakeutunut tai motivoitunut hakeutumaan jatko-opintoihin. Opiskelijoiden motivaatio hakeutua jatko-opintoihin EQF7-tason eli ylemmän korkeakoulutason opintoihin on tullut esiin myös ProKuntoutus-hanketoimijoiden tekemissä havainnoissa (Ruotsalainen ym. 2021). Useamman opiskelijan työnkuva oli myös opintojen myötä muuttunut esimerkiksi perustehtävästä asiantuntija- tai esihenkilötehtäviin. ProKuntoutus-opinnot ovat vaikuttaneet myös kuntoutusalan ammattilaisten omaan urakehitykseen sekä motivaatioon vahvistaa omaa osaamista ja asiantuntijuutta, mikä on tärkeää koko kuntoutusalan kehittämisessä.

7.2 Tutkimuksellisen kehittämistyön luotettavuus

Työn sisältäessä sekä laadullisin että määrällisin menetelmin hankittua tutkimustietoa, myös luotettavuutta sekä eettisyyttä tulee pohtia sekä määrällisen että laadullisen aineistonkeruun ja tulosten osalta. Tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena, jolloin painotetaan sisällön johdonmukaisuutta eli koherenssia. Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus sekä tutkijan omat intressit tulee olla tarkoituksenmukaiset suhteessa aineiston keruuseen, analysointiin ja tulosten raportointiin. Tutkimusraportissa tulee esittää yksityiskohtaisesti aineiston keruu ja analysointi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 135–140.)

Määrällisen tutkimuksen osuudessa luotettavuutta mietittäessä on olennaista kiinnittää huomiota käsitteiden, perusjoukon ja muuttujien määrittelyyn sekä suunnitella aineiston keruu huolella varmistuen mittarin kysymykset vastaamaan tutkimusongelmaan (Vilka 2015, 193–194). Määrällisessä aineistossa ovat mukana kyselyyn vastanneiden taustamuuttujat sekä osaamisen kehittämiseen ja urakehitykseen liittyvät väittämät. Väittämien osalta on tärkeää, että vastaajat ymmärtävät sen, mihin vastaavat, jotta tulokset ovat luotettavia. Vastausten lukumäärän ollessa pieni (n=14), täytyy myös pohtia tarkkaan, miten tulokset esitetään, jotta vastaukset eivät ole tunnistettavissa. Määrällisen aineiston osuus tässä työssä oli melko pieni ja tulokset on esitetty tiiviissä muodossa vastaajien taustatietojen sekä osaamisen edistämisen väittämien osalta.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteereitä voidaan pohtia useamman termin kautta eikä yksiselitteistä ohjetta luotettavuuden arviointiin voida antaa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 135–140.) Esimerkiksi Hirsjärvi & Hurme (2011) ovat avanneet validiteetin ja reliabiliteetin haasteita laadullisessa tutkimuksessa ja nostavat esiin sen, että tutkimuksen on pyrittävä paljastamaan tutkittavien käsityksiä tietyistä aiheista niin hyvin kuin mahdollista tietoisena kuitenkin siitä, että tutkimuksen tekijä vaikuttaa saatavaan tietoon ja tuloksiin vaikuttaa tekijän tulkinnat. Tärkeää on raportoida seikkaperäisesti, miten ja miksi on päädytty tiettyyn menettelytapaan. Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla voidaan tarkoittaa tutkijan toimintaa ja sitä kuinka luotettavaa tutkijan analyysi aineistosta on. Kuten Vilka (2015) toteaa, että viime kädessä laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, sillä arvioinnin kohteena ovat hänen tekemät teot, valinnat ja ratkaisut.

Menetelmät kappaleessa on pyritty yksityiskohtaisesti avaamaan aineiston analyysin eri vaiheet, jotta lukijalle muodostuisi mahdollisimman selkeä kuva etenkin laadullisen aineiston sisällönana-

lyysin toteutuksesta. Tekemällä sisällönanalyysin kahteen otteeseen ja tarkistamalla kahdesti kaikki kirjaukset ja määritellyt ala- ja yläkäsitteet on pyritty varmistamaan tulosten luotettavuutta pitäen kuitenkin mielessä, että tietyt ratkaisut ja tulkinnat ovat omia päätöksiä. Työn tekemisen läpinäkyvyyttä on tarkasteltu vielä seuraavassa kappaleessa työn eettisyydestä.

7.3 Tutkimuksellisen kehittämistyön eettisyys

On tärkeää tehdä kaikki tutkimukseen liittyvät asiat läpinäkyviksi, mikä kytkeytyy tutkimuksen tekemisen etiikkaan (Vilka 2015, 198). Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. Jo tutkimusaiheen valinnassa tulee miettiä eettisiä kysymyksiä kuten kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Jotta tutkimus on uskottava, täytyy sen noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127–132). Päävastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta on aina tutkimuksen tekijällä itsellään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012; Tuomi & Sarajärvi 2013, 127–133).

Tutkimusetiikan näkökulmasta hyvässä tieteellisessä käytännössä lähtökohtina ovat rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, avoimuus ja vastuullisuus niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä kuin myös tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Huolellisuutta ja tarkkuutta on vaalittu tarkastamalla määrällisen aineiston analyysin tulokset kahteen otteeseen sekä laadullisen aineiston sisällön analyysin osalta tekemällä analyysin myös kahteen otteeseen ja sen jälkeen vielä tarkistamalla kahdesti kaikki yksityiskohdat läpi. Avoimuutta ja vastuullisuutta on pyritty huomioimaan raportoimalla aineiston analyysistä ja tuloksista yksityiskohtaisesti. Aineistoa itsessään on säilytetty tarkasti siten, ettei ulkopuoliset pääse siihen käsiksi ja tulosten tallentamisessa ja esittämisessä on pyritty huolellisuuteen ja tuomaan esille kaikki olennainen, mutta pidättäytymällä kuitenkin tutkimustehtävien raameissa.

Tutkimuksen suunnitelmaan, toteutukseen ja raportointiin liittyvä aineisto tulee tallentaa tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Tutkimusta varten tulee hankkia tarvittavat tutkimusluvut sekä tiedottaa ja kirjata yksityiskohtaisesti kaikki olennainen asianosaisille ja tutkimukseen osallistuville. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Tutkimuslupa ja eettisen toimikunnan puoltava lausunto saatiin Jyväskylän yliopistosta ja tutkimukseen osallistuvia on tiedotettu asianmukaisesti. Tutkimustyön raportoinnissa tulee ottaa asianmukaisesti huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset sekä viitata muiden julkaisuihin asianmukaisella tavalla (Tutkimuseetti-

nen neuvottelukunta 2012.) ja tämä on huomioitu viitatessa aiempiin tutkimuksiin tai selvityksiin sekä teoreettisen viitekehyksen lähdeviittauksissa.

7.4 Tutkimuksellisen kehittämistyön arviointi

Tutkimuksellista kehittämistyötä on arvioitu koko prosessin ajan suunnitelmavaiheesta raportin kirjoittamiseen ja tulosten esittämiseen. Suunnitteluvaiheessa on tärkeää pohtia tarkkaan käytettäviä menetelmiä ja niiden tarkoituksenmukaisuutta ja tulosten kirjoittamisvaiheessa taas tutkimustulosten hyödynnettävyyttä ja niiden pohjalta kehittämisenäkökulmaa.

Aineiston keruun osalta pohdintaa käytiin siitä, miten parhaiten tavoitetaan kohderyhmä ja saataisiin kerättyä mahdollisimman kattava aineisto suhteessa tutkimustehtäviin. Kyselylomakkeessa tyypillisimpänä riskinä nähdäänkin alhainen vastausprosentti (Vilka 2015, 94). Yhdessä ProKuntoutus-hankkeen hanketoimijoiden kanssa päädyttiin Webropol-kyselyyn, sillä se tavoittaa ilman aikataulusidoksia kaikki osallistujat ja antaa mahdollisuuden vastata kyselyyn omien aikataulujen sallimissa rajoissa. Kyselylomake sisältää sekä avoimia, laadullisia kysymyksiä että määrällistä aineistoa tuottavia monivalintakysymyksiä. Avointen kysymysten kohdalla on mahdollista, että vastaukset jäävät suppeiksi tai vastaajat eivät vastaa siihen, mitä tutkimustehtävillä haen. Toisaalta avoimet kysymykset antavat myös vapautta vastata laajemmin. Avointen vastausten sisällön monipuolisuus kuitenkin yllätti positiivisesti. Opiskelijoiden osaamista on arvioitu myös määrällistä aineistoa tuottavilla, monivalintakysymyksillä peilaten ProKuntoutus-opintojen osaamistavoitteisiin. Tällä pyrittiin varmistamaan riittävän aineiston saaminen osaamisen kehittymiseen liittyvään tutkimustehtävään, mikäli avointen kysymysten vastaukset olisivat jääneet suppeiksi.

Kyselyn alussa olevan saatekirjeen perusteella kyselyn saanut päättää, osallistuuko tutkimukseen vai ei, joten sillä on merkittävä rooli tutkimuksen onnistumiselle (Vilka 2015, 189). Saatekirje laadittiin yhdessä ProKuntoutus-hankkeen toimijoiden kanssa ja siinä tuotiin selkeästi esille tutkimuksen tavoite ja tarkoitus, mihin saatuja vastauksia käytetään, miten tutkimusaineistoa säilytetään, henkilösuojaan liittyvät asiat, miksi vastaaminen olisi tärkeää sekä yhteyshenkilöiden yhteystiedot. Saatekirjeen tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimukseen osallistuvilla tulee olla riittävästi tietoa tutkimuksesta, jotta hän voi sen perusteella päättää osallistumisesta (Vilka 2015, 190). Kyselystä kerrottiin myös ProKuntoutus-opintojen loppuseminaarissa, joten opiskelijat olivat tietoisia tulevasta kyselystä. Aineiston keruuseen liittyvät mahdolliset haasteet

pyrittiin ennakoimaan. Vastausprosentti oli lopulta 30,4. Kyselyyn vastanneiden lukumäärän ollessa kuitenkin pieni (n=14), korostuu tuloksissa kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden omat kokemukset ja niiden pohjalta luodut kehittämissuositukset. Näen tutkimustulokset arvokkaaksi lisäksi ja tueksi aiemmin tehtyjen selvitysten sekä tutkimusten rinnalle liittyen kuntoutusalan osaamistarpeiden tunnistamiselle sekä osaamisen ja koulutuksen kehittämiseksi.

Tietyiltä osin opiskelijoille lähetettyä kyselylomaketta olisi voitu vielä työstää tarkemmin tutkimustehtävien ja työn tavoitteiden ja tarkoituksen mukaisesti. Kyselyssä selvitettiin opiskelijoiden toiveita osaamisen kehittymisestä sekä oman ammatillisen kehittämisen että työelämän tai organisaation kehittämisen näkökulmista. Kuitenkaan opiskelijoiden kokemuksia osaamisen kehittymisestä ei kysytty näin tarkkaan kahdesta eri näkökulmasta vaan opiskelijat saivat vapaasti kertoa osaamisensa kehittymisestä. Tätä osaamisen arviointia kahdesta näkökulmasta ei ollut myöskään eroteltu tutkimustehtävissä. Etenkin laadullisen aineiston sisällönanalyysissä oli haasteena pysyä aiemmin määritellyissä tutkimustehtävissä, sillä jokainen vastaus oli arvokas ja relevantti, mutta pohdintaa täytyi käydä työn tarkoitus ja tavoitteet huomioiden. Avointen vastausten osalta kaikki vastaukset eivät olleet selkeitä, joten joidenkin vastausten kohdalla jouduttiin tekemään omaa tulkintaa tai päättämään siihen, että vastausta ei oteta mukaan sisällönanalyyysiin.

Opinnäytetyön tekeminen on ajoittunut melko pitkälle ajalle. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin kesäkuussa 2021 ja opinnäytetyöprojekti saatiin loppuun toukokuussa 2022. Tutkimustulosten esittämisen kannalta olisi ollut mielekästä saada tulokset esiteltyä jo aiemmin hyödyttämällä näin paremmin myös ProKuntoutus-hankkeen tavoitteita. Opinnäytetyön tuloksia esiteltiin ProKuntoutus-hanketoimijoille toukokuussa 2022 ja saadun palautteen perusteella tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan kuitenkin hyödyntää kehittämistyössä tulevaisuudessa. Työn kehittämissuosus on jäänyt pienempään rooliin. Työssä painottuu enemmän tutkimuksellisuus, mikä toivottavasti paikkaa kehittämistyön suppeutta. Työn tekeminen on antanut valtavasti tietoa kuntoutusalan ja sen koulutuksen kehityksestä ja kehittämistarpeista. Työn myötä lukuisat kuntoutusalan selvitykset ja tutkimukset sekä kehittämistyön taustalla olevat tahot ja prosessit ovat tulleet tutuiksi. Tutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi.

Kansainvälisten lähteiden osuus ja näkökulma jää tässä työssä melko vähäiseksi. Tätä pyrittiin työn tekemisen aikana huomioimaan esimerkiksi tekemällä useita hakuja eri tietokannoista liittyen kuntoutusalan täydennyskoulutuksiin sekä yleisesti kuntoutusalan osaamisen kehittämiseen. Täydennyskoulutusten osalta ei kuitenkaan löytynyt relevantteja tutkimuksia ja kuntoutusalan

osaamisen kehittämisen osalta hakutulokset olivat hyvin laajoja tarkoista rajauksista huolimatta, minkä vuoksi niiden systemaattinen läpikäyminen olisi vaatinut vielä ison työn tähän lisäksi. Tulevaisuudessa olisikin mielenkiintoista saada vertailua kuntoutusalan koulutuksen ja osaamisen kehittymistä kansainvälisellä tasolla. ProKuntoutus-opintokokonaisuus on jatkunut syksyllä 2021 ja tulevaisuudessa olisikin mielenkiintoista myös tehdä vertailua siitä, kokevatko uudet opiskelijat osaamisensa kehittyneen vastaavalla tavalla kuin tässä tutkimuksessa vai onko vastauksissa eroavaisuuksia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tuloksena syntyi kuntoutusalan laaja-alaisen osaamisen kehittymisen osa-alueet ProKuntoutus-opinnoissa. Osa-alueet ovat 1) kuntoutuksen tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto sekä niiden merkityksen ymmärtäminen ja soveltaminen työelämässä, 2) substanssiosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen, 3) kuntoutuksen asiakaslähtöisen palveluprosessin ymmärtäminen ja kehittäminen, 4) laajempi kuntoutusalan nykytilan ja tulevaisuuden hahmottaminen ja 5) verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen.

ProKuntoutus-opintoja suorittaneet opiskelijat kokivat osaamisensa kehittyneen kaikilla viidellä osa-alueella, mutta osa opiskelijoista jäi kaipaamaan osaamista myös lisää. ProKuntoutus-opintojen myötä osaamisen kehittyminen on edesauttanut opiskelijoita tunnistamaan kuntoutusalan työelämän kehittämistarpeita sekä myös puuttumaan niihin. Näin voidaan ajatella osaamisen vahvistumisen vaikuttaneen paitsi opiskelijoiden omaan osaamiseen myös organisaation tai työyhteisön kehittämiseen ja sitä kautta mahdollisesti myös kuntoutuspalveluita käyttäville asiakkaille. Koulutusta kehittämällä voidaan vahvistaa osaamista ja siten kehittää kuntoutuspalveluita, jolloin hyöty näyttäytyy aina yksilötasolta yhteiskunnan tasolle.

Tämän opinnäytetyön tuloksia sekä tulosten pohjalta laadittuja kehittämis ehdotuksia voidaan hyödyntää ProKuntoutus-opintokokonaisuuden edelleen kehittämisessä sekä lisäksi laajemmin kuntoutusalan koulutuksen ja osaamisen kehittämistyössä.

LÄHTEET

Aho, M. 2008. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot mukaan tulevaisuuden yhteiseen rakentamiseen. Teoksessa Ylempi ammattikorkeakoulututkinto – Osaamisen ennakointi ja tulevaisuuden haasteet (toim. H. Maijala & J. Levonen). Hämeen ammattikorkeakoulu.

Ahokallio-Leppälä, H. 2016. Osaaminen keskiössä. Ammattikorkeakoulun uusi paradigma. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Arell-Sundberg, M., Cederberg, A., Holvikivi, J., Laanterä, S., Lillbacka, R., Lintula, L., Moisanen, K., Nummela, A., Rajala, K., Saunders, H. & Timonen-Kallio, E. 2020. Teoksessa Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten geneerinen osaaminen (toim. Laanterä, S. & Saunders, H.). Kirjallisuuskatsaus. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli.

Auvinen, P., Asikainen, E., Hakonen, A., Marjanen, P. Risku, P. & Silvennoinen, S. 2022. Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.

Armstrong, P. 2010. Bloom's Taxonomy. Vanderbilt University Center for Teaching. Hakupäivä 15.2.2022. <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/blooms-taxonomy/>

Brown, D., Brooks, L. & Associates 1990. Career choice and development: applying contemporary theories to practice. 2. painos. San Francisco: Jossey-Bass 1990.

Cohen, L., Duberley, J. & Mallon, M. 2004. Social constructionism in the study of career: accessing the parts that other approaches cannot reach. Journal of Vocational Behavior 64 (3), 407–422.

Dean, S., Siegert, R.J. & Taylor W.J. 2012. Conclusion: rethinking rehabilitation. Teoksessa Interprofessional rehabilitation. A person-centred approach. (toim. S.G. Dean, R.J. Siegert ja W.J. Taylor). Iso-Britannia. Wiley-Blackwell. 167–184.

Euroopan unioni 2020. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF). Hakupäivä 4.2.2021. <https://europa.eu/europass/fi/european-qualifications-framework-eqf>.

Hanhinen, T. 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Holvikivi, J., Huovinen, J., Katajapuu, N., Kinnunen, A., Kiviaho-Tiippana, A., Kuisma, R., Kärkäinen, R., Leskelä, J., Lähteenmäki, M-L & Lällä, K. 2020. Kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymiä. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Huttula, T. 2008. Yhä ylös yrittää – Osaaminen tulevaisuuden Suomessa? Teoksessa Ylempi ammattikorkeakoulututkinto – Osaamisen ennakointi ja tulevaisuuden haasteet (toim. H. Majjala & J. Levonen). Hämeen ammattikorkeakoulu.

Jauhiainen, A., Sihvo, P., Jääskeläinen, H., Ojasalo, J. & Hämäläinen, S. 2017. Skenaariotyökentelyllä tietoa tulevaisuuden sosiaali- ja terveyspalveluista ja osaamistarpeista. FinJeHeW 2017;9(2–3).

Jyväskylän yliopisto 2019. Osaamista kuntoutusalalle korkeakoulujen yhteistyönä: Prokuntoutusopinnoista osaamista monialaisen asiakaslähtöisen kuntoutuksen. Hakupäivä 15.4.2022. <https://www.avoin.jyu.fi/fi/uutiset/uutta-kuntoutusalalla-prokuntoutus-opinnoista-osaamista-monialaisen-ja-asiakaslahtoisen-kuntoutuksen>

Jämsä, U. 2014. Kuntoutuksen muutosagentit. Tutkimus työelämälähtöisestä oppimisesta ylempää ammattikorkeakoulutuksessa. Oulun yliopisto.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki: WSOYpro.

Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Helsinki 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Järvikoski, A., Härkäpää, K. & Salminen, A-L. 2015. Kuntoutuksen teorioista ja ICF-mallista. Kuntoutus 2/2015.

Kendall, E., Muenchberger, H., Catalano, T., Amsters, D., Dorsett, P., Cox, R. 2011. Developing core interprofessional competencies for community rehabilitation practitioners: findings from Australian study. Journal of Interprofessional Care. 2011, 25: 145–151.

Keskimäki, I., Tynkkynen, L-K., Reissel, E., Koivusalo, M., Syrjä, V., Vuorenkoski, L., Rechel B. & Karanikolos, M. 2019. Finland: Health System Review: Health Systems in Transition. 2019; 21(2).

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro.

Kinnunen, A. & Katajapuu, N. 2021. Tulevaisuuden näkymiä kuntoutuksen osaamisesta fysioterapeutin silmin. Fysioterapia. 4/2021. 34–37.

Laine, M. 2021. Kuka meitä jatkossa kouluttaa, ja mitä meille opetetaan? Fysioterapia. 6/2021. 20–25.

Lähteenmäki, M-L., Kaukinen, M-A & Tuominen, H. 2021. Kuntoutus ja kuntoutusosaaminen meillä ja muualla. Oivalluksia kuntoutuksesta – valtakunnallisen OsKu-verkoston blogi. Hakupäivä 11.6.2021. <https://blogit.jamk.fi/oivalluksiakuntoutuksesta/2021/05/24/kuntoutus-ja-kuntoutusosaaminen-meilla-ja-muualla/>

Lintula, L. & Paalasmaa, P. 2020. Osaamista kuntoutukseen kuntoutujan parhaaksi. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisuja TAITO-sarja 72. Helsinki 2020.

Manka, M-L. & Mäenpää, M. 2010. Tulevaisuuden osaajaksi. Tulosta osaamistarpeiden tunnistamisella. Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos Tampereen yliopisto.

Miettinen, S. 2011. Muutoksen mahdollisuus Suomen kuntoutusjärjestelmässä. Tampere: Tampere University Press.

Opetushallitus 2019. Osaamisen ennakointifoorumi – Osaamiskorttipakka. Hakupäivä 26.4.2022.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_1.pdf

Opetusministeriö 2009. Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:24.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi aloittaa työnsä. Hakupäivä 2.12.2021. <https://okm.fi/-/kuntoutuksen-koulutuksen-ja-tutkimuksen-kehittamisfoorumi-aloittaa-tyonsa>

Oulun yliopisto 2019. ProKuntoutus - OKM-hanke. Hakupäivä 7.10.2020.
<https://www oulu.fi/terveystieteet/prokuntoutus>.

Pijl-Zieber, M., Barton, S., Konkin, J., Awosoga, O., & Caine, V. 2014. Competence and competency-based nursing education: Finding our way through the issues. *Nurse education today* 34 (2014), 676–678.

Radnia, R. 2018. Terveyspalvelut. Teoksessa Työllisyyden ja osaamisen muutoksia. Osaamisen ennakointifoorumin skenaariotyön tuloksia. Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakointiryhmän III-vaiheen raportointi. Opetushallitus 2018. Hakupäivä 15.2.2022.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tyollisyyden-ja-osaamisen-muutoksia-oef-vaihe-iii-er7-sosiaali-terveys-ja-hyvinvointiala_0.pdf

Roberts, D. 2013. The clinical viva: An assessment of clinical thinking. *Nurse education today* 33 (2013), 402–406.

Ruohotie, P. 1999. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. 1. painos. Juva: WSOY 1999.

Ruotsalainen, H. & Kääriäinen, M. 2016. Opiskelijan arviointi. Teoksessa Terveysalan opettajan käsikirja (toim. T. Saaranen, M. Koivula, H. Ruotsalainen, C. Wärnä-Furu ja L. Salminen). Tietosanoma.

Ruotsalainen, H., Kivistö, H., Siira, H., Saarela, K-M., Korpi, H. & Sjögren, T. 2021. ProKuntoutus 2.0 -verkkokoulutus tuottaa osaavia ammattilaisia asiakkaita varten. Oulun ammattikorkeakoulu.

Ryttyläinen-Korhonen, K. 2020. Lukijalle. Teoksessa Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten geenierinen osaaminen (toim. Laanterä, S. & Saunders, H 2020). Kirjallisuuskatsaus. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli.

Sjögren, T., Von Hedenberg, L., Parikka, E., Valkeinen, H., Heikkinen, A. & Piirainen, A. 2015. Mitä fysioterapeutin ydinosaaminen on tutkimustiedon valossa? *Fysioterapia* 7/2015, 27–32.

Snow, R. E., Corno, L. & Jackson, D. N. 1996. Individual Differences in Affective and Conative Functions. Teoksessa *Handbook of Educational Psychology* (toim. Berliner ja Calfee). New York: Simon & Schluster Macmillian.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Kuntoutusselonteko 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:6. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41. Helsinki 2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Kuntoutuksen uudistaminen. Kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelma vuosille 2020–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:39. Helsinki 2020.

Super, D. E. 1980. A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior* 16 (3), 282–298.

Taylor, W.J. & Geyh, S. 2012. A rehabilitation framework: the international classification of functioning, disability and health. Teoksessa *Interprofessional rehabilitation. A person-centred approach* (toim. S.G. Dean, R.J. Siegert ja W. J. Taylor). Iso-Britannia. Wiley-Blackwell. 9–44.

Tietoarkisto 2022. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Summamuuttuja. Tampereen yliopisto.

Hakupäivä

18.4.2022.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/summamuuttujat/summamuuttuja/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki 2013.

Viitala, Riitta 2005. Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. 3. painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Vilkkä, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

World Health Organization 2015. Global disability action plan 2014–2021. Better health for all people with disability. Hakupäivä 11.6.2021. <https://www.who.int/publications/i/item/who-global-disability-action-plan-2014-2021>

World Health Organization 2020. Rehabilitation competency framework. Hakupäivä 11.6.2021. <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/rehabilitation-competency-framework>

Whyte, J., Dijkers, M.P., Hart, T., Zanca, J.M., Packel, A., Ferraro, M. & Tsaousides, T. 2014. Development of a theory-driven rehabilitation treatment taxonomy: Conceptual issues. Archives of physical medicine and rehabilitation 95 (1 suppl 1), 24–32.

Witte, L., Steel, E., Gupta, S., Ramos, V.D. & Roentgen, U. 2018. Assistive technology provision: towards an international framework for assuring availability and accessibility of affordable high-quality assistive technology. Disability and rehabilitation: Assistive technology. Volume 13, Issue 5. 467–472.

Äijö, M., Huovinen, J., Kaukinen, M-A., Lähteenmäki, M-L & Mukka, M. 2021. Kuntoutuksen monialaista osaamista kehittämässä. Oivalluksia kuntoutuksesta – valtakunnallisen OsKu-verkoston blogi. Hakupäivä 11.6.2021.

<https://blogit.jamk.fi/oivalluksiakuntoutuksesta/2021/06/10/kuntoutuksen-monialaista-osaamista-kehittamassa/>

KUNTOUTUSALAN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN TYÖELÄMÄN MUUTTUVIIN TARPEISIIN

ProKuntoutus-opintoja suorittaneiden opiskelijoiden näkemyksiä osaamisen kehittymisestä opintojen aikana

TARKOITUS JA TAVOITTEET

- Tarkoituksena kuvata, miten ylemmän korkeakoulutason ProKuntoutus-opintokokonaisuus on kehittänyt opiskelijoiden osaamista suhteessa työelämän kehittämistarpeisiin kuntoutusalalla
- Tavoitteena saatuja tulosten pohjalta laatia kehittämisehdotuksia Prokuntoutus-koulutuskokonaisuuden edelleen kehittämiseksi
- Kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää myös laajemmin kuntoutusalan opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä

MENETELMÄT

- Aineisto: kyselylomake opintoja suorittaneille, vastausprosentti 30,4 % (n=14)
- Kyselyssä selvitettiin opiskelijoiden toiveita ja kokemuksia osaamisen kehittymisestä, osaamisesta tunnistaa ja puuttua työelämän kehittämistarpeisiin sekä opiskelijoiden urakehitystä ProKuntoutus-opintojen myötä
- Määrällisen aineiston analysointi Webropol Professional Statistics -analyysiohjelmalla
- Laadullisen aineiston osalta aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Kuvio 1. Opiskelijoiden osaamisen kehittymisen osa-alueet ProKuntoutus-opintojen myötä

KESKEISET TULOKSET

- Opiskelijat kokivat osaamisensa kehittyneen viidellä eri osa-alueella (kuvio 1)
- Toiveet ja kokemukset vastasivat monelta osin toisiaan, kuitenkin toiveissa sekä työelämän kehittämistarpeiden tunnistamisessa nousi esiin myös kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen
- Samoja teemoja nousi niin opiskelijoiden osaamisen kehittämisessä kuin osaamisessa tunnistaa työelämän kehittämistarpeita, joihin oli myös pystytty puuttumaan
- Opintojen myötä 50 % vastaajista työnkuva muuttui ja 78,6 % vastaajista oli motivoituneita tai hakeutuneet tutkintoon johtavaan koulutukseen

JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

- Tulokset tukevat aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä liittyen kuntoutusalan osaamisen kehittämiseen
- Opiskelijoiden kokemukset osaamisen vahvistumisesta voivat vaikuttaa kuntoutusalan työelämän kehittämiseen ja sen myötä kuntoutuspalveluita käyttäviin asiakkaisiin
- Työn tuloksia ja niiden pohjalta laadittuja kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää kuntoutusalan koulutuksen ja osaamisen kehittämistyössä

Kehittämisehdotukset: Tulevaisuudessa kuntoutusalan opinnoissa tulee olla laaja-alaisia opintoja, joissa korostuu:

- 1) Kuntoutusalan tietoperusta ja näyttöön perustuva tieto ja niiden merkitys
- 2) Moniammatillisuuden ymmärtäminen ja sen kehittäminen
- 3) Kuntoutusalan asiakasprosessien ymmärtäminen ja niiden kehittäminen
- 4) Kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen
- 5) Yhteiskunnallisten ja globaalien muutosten huomioiminen
- 6) Vapaus syventää omaa substanssiosaamista

Lähde: Hast, L. 2022. Kuntoutusalan osaamisen kehittäminen työelämän muuttuviin tarpeisiin. YAMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu